БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетинген.

1951 сентябрь 12 СРЕДА № 178 (2352)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

ССР Эвилелиниң Шериг Министринин Дужаалы (1 арын).

И. В. Сталинга чагаада хүлээлгелерни күүседир дээш! (1 арын).

Бүгү күштү ажаап алыышкынче болгаш күрүнеге тараа дужаалгазынче! (1 арын).

Бүгү-делегейге тайбын дээш демисеелге совет улустуң чайгылыш чок күзел соруу (2 арын).

В. Дудников—Тыванын төөгү болгаш черден казып тывар турасказдарын камгалаар (2 арын).

Тайбын талалакчыларының конференциязы (2 арын).

Б. Барабанов—колхозтарның санхөө баазазын быжыглаар (3 арын).

А. Белек-Баир — Школаларның ажылын бедик деннелче (3 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Япония-биле тайбын керээ дугайында Сан-Франциско конференциязы (4 арын).

РАЙОННАР СОЛУННАРЫНЫҢ ЧУГУЛА СОРУЛГАЗЫ

Бистиң улуг Төрээн чуртувус социализмден коммунизмче шилчилгени чедиишкиннии-биле боттандырып турар. Совет ниитилелдиң хөгжүлдезиниң база бир шимчедикчи күжү социалистиг чарыш. Эш Сталинга чагааларны совет парлалында парлап үндүрүп турары ажылчы чоннарның массазының чаа-чаа бүдүрүлге болгаш политиктиг көдүрлүүшкүнүн болдуруп турар.

Тыва автономнуг областың үлетпүр бүдүрүлгелериниң, МТС-териниң болгаш совхозтарының ажылчыннары, колхозчулары база бүгү ажылчы чоннары большевик партияга, совет чазакка, ынак башкызы болгаш баштынчызы Иосиф Виссарионович Сталинга кызыгаар чок ынакшылын болгаш бердингенин илередип, боттарынга бедиктен социалистиг хүлээлгелерни албышаан, база-ла эш Сталинга сеткилдиң ханызындан илергейлээшкинниг чагааны чорутканнар.

Районнар солуннарының хүлээлгези болза, үлетүр бүдүрүлгелериниң, колхозтарның, МТС-тернің, совхозтарның ажылдарын чырыдар, көдээ ажыл-агыйның, үлетпүрүнүң стахановчуларының дужулгаларын көргүзер, эш Сталинга чоруткан чагаага алган хүлээлгелериниң чедиишкинниг күүселдези дээш ажылдарга массаның идепкейин көдүрер херек.

Күш-ажыл фронтузунда хүн-бүрүде-ле чаа-чаа кайгамчыктыг чедиишкиннер илереп турар. Мурнакчы кижилер дугайын, коммунизм тургузукчуларының бедик моральдиг шынарын тодаргайлап бижиири, ону сорук киирери, бүгү делегейге тайбың дээш демиселдиң улуг идейлерин пропагандалаары болза, парлалга ажылдакчыларының алдарлыг хүлээлгези.

Улуг-Хем районнуң «Кызыл тук» солуну дүжүт ажаап алыышкынының болгаш тараа белеткелиниң бир дугаар хүннеринден эгелээш-ле бодунуң ээлчеглиг дугаарларынга көдээ ажыл-агый артельдериниң бүдүрүлге талазы-биле чедиишкиннерин, тус-тус эр, херээжен колхозчуларның чүткүлдүг күш ажылының чижектерин үргүлчү эки көргүзүп келген. Ленин аттыг болгаш Жданов аттыг база Ворошилов аттыг, «Кызыл тук» колхозтар күрүнеге тараа дужаар бир дугаар хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүсеткеннер, редакция болза, маңаа холбаштыр тускай чагааларны парлап, аңгы онзагай бюллетеньнерни үндүрүп турган.

Тыва областың көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилериниң тараа ажаап алыышкынын кыска хуусаада чидириг чокка чорудар дээш, күрүнеге тараа белеткелиниң талазы-биле хүлээлгелерни хуусаа бетинде күүседир дээш демиселинге районнар солуннарының ролюн шиитпирлии-биле бедидер херек. Ындыг турбужа, Барыын-Хемчик районнуң «Чаа амыдырал», Каа-Хемниң «Колхозчу», Чөөн-Хемчиктиң «Ленинчи орук» солуннарның редакциялары дужулгаларны нептередирин организаставайн, четпес ажылдарга большевикчи шүгүмчүлелдерни калбартпайн турарлар.

Тараа — бистиң чуртувустуң байлаа. Килограмм, харын-даа сыып бүрүзү тарааны эки үнелээр. Дүжүт ажаап алыышкынында болуп турар чидириглер колхозка болгаш күрүнеге улуг каража болуп турар тодаргай чижектерни көскүзү-биле бүзүредири солуннарның база бир ол хүлээлгези. Мурнакчы ажылдыг колхозтар тарааның кезилдези-биле база бастырылгазының болгаш тараны күрүне складтарынче сөөртүрүнүң аразын үзүктелдирбейн турарлар. «Кол сорулгадан чардыкпайн, ажаап алыышкынның баштайгы хүннеринден эгелээш-ле тараа белеткелин калбартынар, база ону күштелдириңер, чүге дизе, бир дугаар хүлээлге — тараа белеткелиниң планын күүседири болур» деп эш Сталинның өөредиин ажылга удуртулга болдурбушаан, солуннар болза, бо ажылга онза шылгараннарның ажылдарының арга, хевирлерин бүгү ниитиниң мурнунга соксаал чокка илередип чырыдар ужурлуг.

Көдээ ажыл-агыйның участоктарында ажылдарның байдалын активчилерни дамчыштыр дүрген билип ап, солуннарга үнүп турар материалдарны оперативтиг болдурары редакциялардан негетинип турар. Редакциялар болза, мурнакчыларның дужулгаларын чыыр, ону бүгү колхозчуларның чедиишкини болдурар, хожудап каап турарларны шалыпчыларның деннелинге чедир көдүрер. Бистиң парлалгавыс — хожудап каап турарларны өрү тыртарының, ажылга, күш-ажылдың сагылга-чурумуңга болгаш организастыг чорукка кижизидериниң чепсээ болур деп В. И. Ленин айыткан.

Районнарның мурнунда туруп турар улуг болгаш харыысалгалыг сорулгалар болза, ажыл-агыйның, политиктиң болгаш культурнуң амыдыралынга социалистиг чарышты калбаа-биле нептередиринге боттарының солуннарының ролюн бедидерин партия райкомнарындан негеп турар. Ооң-биле чергелештир хана солуннарның, «агитхуудустарның» болгаш «чаңныктарның» ээлчеглиг дугаарларының хову ажылының турлагларынга, бригадаларга, комбайн агрегаттарынга, шаңнарга доктаамал үндүрүлгезин удуртур.

Бистиң областың ажылчы чоннары 1951 чылда социалистиг чарышка боттарының алган хүлээлгелериниң күүселдези дээш бүгү күжүн салган демисежип турарлар. Баштынчы болгаш башкы эш Сталинга чоруткан чагаада берген сөзүвүстүң амыдырал кырында күүселдези дээш ажылдарга районнар солуннарының ажылдакчылары, көдээ корреспондентилер бүгү талазы-биле дузалажыр ужурлуг.

Беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынын ССРЭ-ге чорудар дугайында Тайбың камгалалының Совет комитединиң шиитпирин холбаштыр улуг тайылбыр ажылдарын солуннар идепкейлиг боттандырар херек. «Кыйгырыгга бүгү совет кижилер катышкаш, ооң-биле Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле тайбың херээн болгаш улустарның айыыл чок чоруун бүгү күштер-биле камгалап алырынга боттарының беленин болгаш тайбынның тугунун улуг тудукчузу эш Сталинга боттарының кызыгаар чок бердингенин база катап көргүзерлер дээрзинге Тайбың камгалалының Совет комитеди ханызы-биле бүзүреп турар» деп ол резолюцияда чугаалап турар. Бистиң бүгү аксеткилдиг кижилеривис тайбың дээш демиселге хажык чок шиитпирлиин көргүзүп, маадырлыы-биле ажылдап, ол кыйгырыгны чаңгыс эп-сеткилдиг уткуп турарлар.

Чаарткан черде

ТУРТКУЛЬ. (Кара Калпак АССР), Беркут-Чал деп эрте бурунгу шивээниң артында үнүш чок айгадаң чер эгелээр. Ону долгандыр чаңгыс борбак ыяш-даа, чаңгыс арыг-даа чок турган. Ындыг болза-даа элээн каш километрни чоруп эртерге сарыг элезиннер хаяазының мурнунда ногаан ыяштарның ханазы ажытынар, ооң артында хөвең тарыыр шөлдер, тутовниктиң, теректиң, джиттиң, акацияның делгем шынаазы көстү бээр. Ол болза, үнүш чок черде чаа оазис Кыр-Кыз болуп турар.

Ол черге Аму-Дарьяның суун кииргенден бээр он чыл эрткен. Кажан-даа амыдырал чок турган девискээрниң овур-хевири кыска хуусаада сыр өске кылдыр өскерилген.

Ында ам хөвең, кызыл-тас, люцерна, картофель, ногаалар кайгамчыктыг эки үнүп, кат-чимистиг ыяштар, виноград өзүп турар. Кыр-Кызта чаа-чаагайжыткан улуг суур турган.

Кол Туркмен каналының тудуушкуну-биле холбаштыр суурнуң чурттакчыларының мурнунда делгем перспективалар ажытынып турар. Сталинчы улуг тудуг доозулганының соонда Кыр-Кызта хөвең тарылгазының шөлү он-он катап көвдээр. Суг күжү-биле ажылдаар элээн каш электри станциялары тутунган турар. Ол электри станциялары чурттала башыннарынче, колхозтарның фермаларынче болгаш дузалаар бүдүрүлгелериниче электри күжүн бээр. Үнүш чок турган черде амыдырал улам бай-шыдалгыр болгаш аас-кежиктиг апаар. (СЭТА).

ССР Эвилелиниң Шериг Министринин ДУЖААЛЫ

1951 ч. сентябрь 9. № 120 Москва хоорай.

Эштер танкистер болгаш танка тудугжулары!
Эштер солдаттар болгаш сержантылар!
Эштер офицерлер болгаш генералдар!

Совет Армия бо хүн бүгү совет улус-биле кады **танкистерниң хүнүн** байырлап, база совет чазактын, бистиң баштынчывыс болгаш башкывыс улуг Сталиннын салган сорулгаларын күүседир талазы-биле танкистерниң болгаш танка тудугжуларының чедиишкиннерин демдеглеп турар тур.

Танкистерниң хүнүн таварыштыр силерниң амыр-мендиңерни айтырып, база байыр чедирип тур мен.

Совет Армиянын дайынчы күчү-шыдалын быжыглаарының талазы-биле чаа-чаа чедиишкиннерлиг болурун куяк-танка болгаш механизастатынган шериглериниң бодунуң составынга болгаш танка тудуушкунунуң үлетпүрүнүң ажылдакчыларынга күзедим.

Танкистерниң хүнүн демдеглээри-биле **дужаарым болза**:

Бо хүн бистиң Төрээн чуртувустуң найсылалы—Москвага болгаш эвилелдешкен республикаларның найсылалдарынга артиллерияның чээрби удаа дааштаашкыны-биле салют кылыр.

Совет танкистер болгаш танка тудугжулары делгерезин!

Маадырлыг совет улус болгаш ооң алдарлыг армиязы делгерезин!

Бистиң тиилелгелеривистин организакчызы болгаш сорук киирикчизи большевиктерниң улуг партиязы делгерезин!

Бистиң баштынчывыс болгаш башкывыс улуг Сталин делгерезин!

ССР Эвилелиниң Шериг Министри
Совет Эвилелиниң Маршалы
ВАСИЛЕВСКИЙ

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Иосиф Виссарионович СТАЛИНГА

ССРЭ-ниң Аъш-чем үлетпүрүнүң Министерствозунуң совхозтары күрүнеге тараа дужаарының планын хуусаа бетинде күүседип, 1952 чылдың тарылгазынга үрезиннер-биле боттарын долу хандыртынганының болгаш мал чеми тараа фондуларын түргузуп турарын эргим Иосиф Виссарионович Силерге илеткеп тур бис.

Министерствонуң совхозтары пландан ажыр күрүнеге немелде кылдыр 800 муң пудтан эвээш эвес тарааны дужаар.

ССРЭ-ниң Аъш-чем үлетпүрүнүң Министри
И. СИВОЛАП.

И. В. Сталинга чагаада хүлээлгелерни күүседир дээш!

Бедик хүлээлгелер

Улуг-Хем районнуң Эьжим сумузунда Калинин аттыг колхозка улуг башкы Сталинга чоруткан чагаабиле август 27-де таныжылга болуп эрткен. Аңаа 40 ажыг колхозчулар олурушканнар. Олар улуг башкы Сталинга чоруткан чагаада алдынган хүлээлгелериниң күүселдези бистиң кайгамчыктыг Төрээн чуртувустуң күчү шыдалдыг болурунга улуг рольду ойнаар деп чүвени медереп билбишаан, боттарынга чаа-чаа бот-хүлээлгелерни колхозтуң тус-тус ажыл-агыйжылары алганнар.

Хой кадарчызы коммунист Хорлуваа бо чылын төрээн 100 хойдан 105 хураганнарны, 32 өшкүден 35 анайларны бүрүн камгалап алган болгаш ам моон соңгаар төрүүр хой, өшкүнүң чаш төлдерин база чидириг чокка ажаап алырын бодунга хүлээнген. Бызаа ажаакчызы Сарыгбай төрээн 68 инектен 68 бызааны чидириг чокка доруктуруп каан болгаш ам келир чылын төрүүр 90 инектен 90 бызааларны доруктуруп алыр болуп хүлээнген. Хову ажылында ажылдап турар Серенмаа дүжүт ажаап алыышкынын сентябрь 15-те доозар дээш бодунуң бүгү күжү-биле ажылдажырын хүлээнген.

Колхозчулар ам алган хүлээлгелерин эрестиг күүседир дээш хайныышкынныг ажылдап турар.

Н. ДОНГАК.

Берген сөстү ээлээр

САМАГАЛДАЙ. (Телефон-биле). Тыва автономнуг областың үлетпүр бүдүрүлгелериниң, МТС-териниң, совхозтарының ажылчыннарындан болгаш бүгү ажылчы чоннарындан улуг башкы Сталинга чоруткан чагааны Тес-Хем районнуң тараажылары калбаа-биле таныжып турар болгаш ол чагаада алдынган хүлээлгелериниң күүселдезин түннеп көрбүшаан, олар бир дугаар ээлчегде дүжүт ажаап алырын болгаш күрүнеге тараа дужаалгазын кыска хуусаа иштинде чедиишкинниг күүседиринче угланган тодаргай хүлээлгелерни ап турар.

Берт-Дагда Ленин аттыг колхозтуң тараа шөлдеринге дөрт кезек черге 215 кижи киржикчилиг хураллар болуп эрткилээн. Ол хуралдарга эш Сталиниың адынга чоруткан чагаада алдынган социалистиг хүлээлгелерин колхозчулар багай эвес күүседип турар деп чүве тодаргай көзүлгеш. Эң ылаңгыя, бо чылын колхоз тараа культураларының шөлүн 105 хуу калбарткан болгаш 1951 чылда колхозтуң ниитилештирген малының баш санын өстүрериниң планын чартык чылда 107 хуу күүсеткен болгаш өске-даа.

Совет улустуң улуг баштынчызы болгаш башкызы эш И. В. Сталиниың мурнунга аазап берген сөстү алдарлыг чаагайы-биле ээлеп күүседир дээш, колхозчулар бир дугаар ээлчегде дүжүт ажаап алыышкынын сентябрь 15-те, күрүнеге тараа дужаалгазын сентябрь 15-те, мал чеми белеткээриниң планын сентябрь 15-те болгаш ам тудуп турар чурттаганың 20 бажыннарының, малдың 3 кажааларының тудугларын октябрь 1-де бүрүн күүседир деп шиитпирлеп алган ажылдап турарлар.

Үстүү Шынаада Молотов аттыг, Берт-Дагда Калинин аттыг болгаш Шуурмакта Жданов аттыг колхозтарның бүгү кежигүннери база шак ындыг янзылыг хүлээлгелерни алган.

О. ЛОПСАН-СЕРЕН.

Бүгү күштү ажаап алыышкынче болгаш күрүнеге тараа дужаалгазынче!

Ажаап алыышкынга комбайннарны бүрүн күчүлүг ажыглаар

Бии-Хемниң машина-трактор станциязының, эр херээжен комбайнёрлары күрүне мурнунга бир дугаар хүлээлге — тараа белеткелдериниң планын хуусаа бетинде күүседир, ажаап алыышкын ажылдарын чедиишкинниг чорудар дээш улуг күженишкинниг ажылдап турар.

«Победа» колхозта ажылдап турар комбайнёр Иван Межовтуң комбайн агрегады ажаап алыышкынга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидип, хүн бүрүде бүдүн-чартык ийи нормаларны күүседип турар болгаш сентябрь 3-те 40 гектар тарааны кескен. Комбайнёр И. Межов, бодунуң агрегадында штурвальный Абаковская, тракторист Имамадудинов олар-биле дем-билелиг ажылдаанының түннелинде 10 ажыл хүнүнүң дургузунда 200 гектар тарааны кескен. Ол ышкаш «Красный пахарь» колхозта ажылдап турар комбайнёр А. Иванов хүн бүрүде 22—25 гектар тарааны кезип турар. А. Ивановтуң комбайн агрегады сентябрь 3-те 41 гектар тарааны кескен.

Ындыг болза-даа, чамдык колхозтарның баштаар черлери болгаш МТС-тиң дирекциязы ажаап алыышкында бүгү комбайннарны бүрүн күчүлүг ажыглаар талазы-биле бүгү чүүлдерни хандырбайн турар. Чижээ, Ленин аттыг колхозта ажылдап турар комбайнёр Паньковтуң «Коммунар» деп комбайны техниктиг тудагдалдарның хараазы-биле үргүлчү үрелип, хөй хүннер эртирип турар. Ук комбайнны МТС ажаап алыышкынга багай белеткээн болгаш ол комбайн бүдүрүкчүлүг ажылдаарынче амга чедир сагыш салбайн турарының ужурунда комбайн чүгле 30 гектар тараа кескен. Агрегаттың кылган ажылының шынары база багай болуп турар.

Кочетов аттыг колхозтуң баштаар чери (даргазы И. Полев) комбайн агрегадының шаптык чок ажылдаарының талазы-биле чогуур-байдалды тургуспайн турар. Ооң түннелинде ында ажылдап турар комбайнёр И. Осиповтуң комбайн агрегады ажаап алыышкын эгелээнден бээр чүгле 120 гектар тарааны кескен. Ак-Хөлге комбайн-биле ажааган тарааны Хадыңга сөөртүп чедиргеш тараа кургадыр черге кургадып турарындан Хадың биле Ак-Хөл аразынга хөй тараа черже төктүп, хөй чидиригге таваржып турар. Комбайнны ажаап алыышкынга бүдүрүкчүлүг ажылдадырынче колхоз баштаар чери чогуур кичээнгей салбайн, ооң чогумчалыг ажылдаарынче дузалашпайн турар.

«Искра» көдээ ажыл-агый артели (даргазы Никитин) тараа быыпаан, ам-даа ногаан дээш комбайн-биле тараа кестирерин өш-биле саададып турар. Ынчангаш комбайнёр А. Лопатин чүгле 20 гектар тарааны кескен болгаш комбайн ажаап алыышкынга барык-ла ажыглатынмайн турар. Ол ышкаш «Красная звезда» колхоз (даргазы Мактар) комбайн агрегадының ажылынга саат ужураштырып турар. Ооң ужурунда комбайнёр Гузовлев чүгле 30 гектар тарааны кескен.

Дүжүт ажаап алыышкынын дүрген доозар төлээде, колхозтар баштаар черлери комбайннарның бүрүн күчүлүг ажылдаарынга бүгү чүүлдерни хандырып, оларның бүдүрүкчүлүг ажылдаарын чеьдип алыр херек.

М. ПАВЛОВ.

Чөөн-Хемчик районда дүжүт ажаап алыышкыны

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик райкүүскомунуң даргазы эш М. Доржулдайның дынатканынан алырга, Чөөн-Хемчик району ниитизи-биле кезип алыышкынын август 31-ниң медээзи-биле көөрге, 81 хуу кылдыр күүсеткен. Ол ышкаш күрүнеге дужаар тараазын графикте көрдүнген планын 28,6 хуу күүсеткен болуп турар. Бо байдалды көргеш, районнуң удуртур органнарында бо талазыбиле харыысалгалыг эштер элээн кошкак темпиде ажылдап турар тур-бис деп чүвени билингеннер. Ынчангаш, бо темпини ооң-даа артык дүргедедип тургаш, Төрээн чуртка, улуг башкы Сталинга аазаан күш-ажылчы ыдыктыг хүлээлгезин кыска үениң иштинде алдарлыы-биле күүседир дээш большевикчи агитацияның күжүнге даянмышаан, бүгү-ле аргаларны болгаш күштерни дүжүт ажаап алыышкынынче деп кыйгырыг-биле база катап чаа-күш-биле киришкен.

Ажылчы чоннуң шылгарангай күш-ажылының түннели болур күстүң кайгамчыктыг чаагай дүжүдүн чогуур үезинде чидириг чокка ажаап ап, база күрүнеге дужаар тараазын хуусаа бетинде долдур болгаш ажыр күүседир деп сорулга болза, кайы-даа үеде политик болгаш күрүне талазы-биле канчаардаа аажок улуг ужур-дузалыг болуп келген болган күрүненің өң чугула политиктиг херээ болуп турар дээрзин районнуң күш-ажылчы кижилери өң эки билип турар. Өң ылаңгыя Баян-Талада Ленин аттыг колхоз (даргазы эш У. Тараа, партия эге организациязының секретари эш Сотпа) күрүнеге дужаар тараазының ниити планын август 31-ниң медээзи-биле алырга 61 хуу күүсеткен. Ол ышкаш Шемиде „Большевик“ колхоз (даргазы эш И. Тараа, партия эге организациязының секретари эш Тамбы-Сүрүн) тараа кезип алырының ниити планын август 31-ниң медээзинден көөрге, 38,8 хуу күүседип алган. База күрүнеге дужаар тараазының 55,5 хуузун күүседип, районда өң дээре черлерин ээлеп, мурнакчы болуп турарлар. Ынчаарга, „Большевик“ колхозтуң колхозчулары Куулар Комбу хүн-бүрүнүң графикте көрдүнген нормазын 120—150 хуу чедир, жатка-биле ажылдап турар эш М. Бегзи хүн-бүрүнүң нормазын 150—200 хуу чедир күүседип, Төрээн чуртунга хүш-ажылчы ыдыктыг хүлээлгезин алдарлыы-биле күүседип турарлар.

Бистиң корр.

Школачыларның шефи

Шагаан-Арыг тыва ортумак школаның өөреникчилери 42 кижи 5 хонук иштинде тараа белеткел черинге шефтеп ажылдааның түннелинде колхозтарның 6 тонна хире тараазын кургадып арыглааш, күрүне складында киирип бергеннер.

Шеф ажылын школаның өөредилге эргелекчизи Дүпшүн, кижизидикчи башкызы Докпак олар удуртуп организастаннар. Өөреникчилерниң иштинден Сумуя, Стал-оол, Алдын-оол, Серенмаа суглар онза эки ажылданнар. Олар аңаа хана солунун, агитхуудусту үндүрүп турганнар.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Колхозка шеф чоруткан

Сүт-Хөл районнуң Хөр-Тайга сумуда эге школаның техниктиг ажылчыннары болгаш башкылары школа эргелекчизи эш Бегзивааның удуртулгазы-биле 20 кижи ында Сталин аттыг колхозтуң дүжүт ажаап алыышкынынга беш хонук иштинде организастыг шеф ажылы чоруткан. Олар баштайгы үш хүннерниң иштинде колхозтуң Көк-Эл деп черде тараан чиңге-тараазындан 12 гектарны хол кадыырлары-биле кеспишаан хөпээннеп турган бергеннер. Арткан ийи хүннерниң иштинде олар колхозтуң Алдыы-Шөл деп черде тараан сулазындан сес гектарны хол кадыырлары-биле кескеш сноптавышаан, колхозтуң 20 гектар тараазын сывындан арылдырып бергеннер.

Ол болган шеф ажылынга эштер К. Дыртык-оол, О. Норбу, Т. Токур-оол, О. Анай олар өң идепкейлиг ажылдааннар. Ол ышкаш сноп баглаарынга ажылдап турган эштер Оюу, Сунчукова, Золотухина олар кижи бүрүзү хүнде 500-тен өрү сноптарны баглап, шалыпчы чоруун көргүскеннер.

Башкылар болгаш ажылчыннар ам ол колхозтуң дүжүт ажаап алыышкыны доозулгуже чедир боттарының хостуг шактарында барып ажылдап берип турар болган. Школа башкыларының болгаш ажылчыннарының биче-даа болза ол колхозка ажылдап бергенин колхозчулар-даа, колхозтуң баштаар чери-даа бедин биле үнелеп көрген.

О. САРЫГ-ООЛ.

Бүгү-делегейге тайбың дээш демиселге совет улустуң чайгылыш чок күзел соруу

Бүгү-делегейге тайбың дээш демисел улам быжыксын

ВИЛЬНЮС. Хоорайның бүдүрүлгелеринге болгаш албан черлеринге Тайбың камгалалының Совет комитединиң пленумунуң резолюциязын танышкаш, беседалар чорудуп турар. Ажылчыннар, инженерлер болгаш албан хаакчыттар болза тайбыңга боттарының чайгылыш чок күзел-соруунуң, социалистиг Төрээн чурттуң—бүгү делегейге тайбының идегелдиг чөлевгиижиниң күчү-шыдалын улам ынай быжыдарынга бүгү күжүн харамнанмазын чаңгыс эп-сеткилбиле чугаалап турарлар.

Эйдукявттчюс аттыг алгы-кеьшидик даараар комбинаттың цехтеринге пленумнуң революциязын кедүрлүүшкүүг таныжып көрген. Танмачы цехтиң стахановчузу Стефа Сегуцкайте мынча деп чугаалаан:

— Тайбың — ол сөс амгы үеде совет кижи бүрүзүнүң чугаалаан-ца сөзү ол болу берген. Коммунизмниң чырыткылыг тудуун турузуп турар, ойдусту чаартыр талазыбиле канчаар даа аажок улуг ажылдарны чорудуп турар совет кижилерге чүгле тайбың херектиг. Ынчангаш беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбының Пактызын чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга бодунуң холунуң үжүүн бистиң аравыстан кижи бүрүзү-ле өөрүшкүлел-биле салыр.

Коммунизм тудугларынга хүндүлүг чагыгларны чедиишкинниг күүседип турар механика заводунуң коллективинге тайбың камгалалының Совет комитединиң шиитпирин күштүү-биле чаңгыланган. Заводтуң аппарлыг даргазы Илпотас Зигмунда-тың чугаалааны болза:

— Империалистер делегейниң чаа дайынын кыпсырын оралдажып турарлар. Ынчалза-даа чер-бөмбүрзектиң улустары тайбының хөрээн боттарының холунга ап тургарлар. Чаа дайынны болдурбас дээш олар бүгү хемчеглерни база чорударлар. Бистиң ат салыышкыннарывыс империалистиг агрессорларга сагындырыг болзун!

Литваның вайсылалының бүдүрүлгелериниң мун-мун ажылчыннары тайбының күш-ажылчы эвлчээнде турупканнар.

Совет кижилерниң аас-кежии дээш дагжыларның сөзү

Тайбың камгалалының Совет комитединиң Москвага болган пленумунуң дугайын болгаш беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбының Пактызын чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазын ССРЭ-ге чорудар дугайында ол комитеттиң пленумунуң резолюциязын парлаан солун сентябрь 1-де көстүп келирге-ле Тыва алдын трестизиниң коллективи ол төөгүлүг документ-биле таныжып эгелей бергеннер.

Ол хүн ажыл шагы доозулган сөөлүнде трестиниң ажылчын, албан хаакчыттарының, чолаачыларының, инженерлериниң болгаш техниктериниң 150 кижи киржикчилиг митингизи болган.

Коллективтиң митингизин партия бюрозунуң секретари эш Лепёшкин ажыткан болгаш Тайбың камгалалының Совет комитединиң резолюциязын чыылганнарга номчуп, дыннаткан.

Дараазында митингиниң киржикчилериниң санал-берилишкини эгелээн. Трестиниң кол геологу М. Коротков индир кырынга үнүп келгеш оон чугаалааны болза:

—Тыва алдын трестизиниң инженер техниктиг ажылдакчылары Тайбының Бүгү делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга боттарының аттарын улуг күзел-биле салырлар. Ол ышкаш бүгү совет кижилер ол кыйгырыгның адаанга боттарының аттарын салыр болгаш күш-ажылдың чаа-чаа чедиишкиннерибиле ол аттарны быжыглаарлар дээрзинге кым-даа чигзинмес. Тываның дагжылары бистер Тайбың камгалалының Совет комитединиң кыйгырыынга харыы кылдыр моон сонгаар моон-даа артык эки ажылдаарывысты, ынчангаш Төрээн чуртувустуң күжүн улам быжыглап, бүгү делегейге Тайбының хөрээн оон-биле быжгылаарывысты хүлээнир бисдээн.

Ооң дараазында коллективтиң кежигүннери: комсомолчу Злыдарева, стахановчу П. Коробейников, чолаачы Тупицын, даг инженери Коссова болгаш өскелер-даа чүве чугаалаанар.

Митингиге чүве чугаалаан кижи бүрүзү Тайбың камгалалының Совет комитединиң пленумунуң резолюциязын чаңгыс эп-сеткилдиг деткиирин, Тайбының Пактызын беш улуг күрүнелер чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга улуг күзел-биле боттарының аттарын салырын чугаалааннар.

А. ЛЕПЕШКИН.

Тайбының хөрээ тиилээр

КИШИНЕВ. Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазын ССРЭ-ге чорудар дугайында тайбың камгалалының Совет комитединиң шиитпирин Молдавияның ажылчы чоннары чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алганнар.

Бүдүрүлгелерге, колхоз арга үр болгаш быжыг тайбын дээш демисел дугайында беседалар чоруп турар.

Тираспольдиң Ткаченко аттыг консерва заводунуң цехтериниге сменалар аразында чапсарда беседалар болган.

Совет кижилер тайбының хөрээнге, бистиң чуртувуска коммунизмни тургузарынга бүгү күжүн харамнынмас чаңгыс чүткүлдүг. Бис дайын күзевес бис. Тайбының магадылалы дээрге бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң күүшыдалы болур дур. Бистиң кызымак күш-ажылывыс — ол дээрге дайын кыпсыкчыларынга согуг болур—деп Могаз цехиниң мастери Матрена Бирма чугаалаан.

Конгаз МТС-тиң коллективинин хуралынга мурнакчы трактор отрядының бригадири Николай Татауру чүве чугаалаан.

Оон чугаалааны болза:

— Беш улуг күрүнелериниң аразынга тайбының пактызын чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга МТС-тиң механизаторлары чаңгыс эп-сеткил-биле адын салырлар. Совет чазатың чорудуп турары тайбының политиказы болза, бистиң тайбынче чүткү үвүске шын харылап турар. Төрээн чуртуң улам ынай чечектелиишкининге, биске чүгле быжыг тайбын херек. Ынчангаш бистиң чуртувуска коммунизм тургузарының хөрээнге бистиң аравыстан кижи бүрүзү-ле бодунуң күш-ажылчы салыышкынын киирер. (СЭТА).

Кузбасстың дагжыларында

КИСЕЛЕВСК (Кемерово область). Киселев рудниктиң дагжылары Тайбың камгалалының Совет комитединиң пленумунуң резолюциязын чаңгыс эп-сеткилдиг чүүлдүг деп көрүп турарлар.

№ 5 шахтаның ажылчыннарының митингизинге чүве чугаалааш хүндүлүг шахтёр эш Завьялов мынча дээн:

— Тайбың дээш демиселчилер, бистерни шуптувусту ынак баштыңчывыс болгаш башкывыс эш Сталинның бир эвес делегейниң улустары тайбыңны камгалап алырының хөрээн боттарының холунга алыр болгаш ону туюлунга чедир камгалаар болза, тайбың камгалап алдынган турар болгаш быжыглатынган турар дээн сөстери сорук киирип турар. Бистер, совет шахтёрлар шак мындыг чүүлдү эки билир бис: хөмүр-дашты хөйнү бергенивис тудумна, Бүгү-делегейге Тайбының чөленгиижи бистиң Төрээн чуртувустуң экономнуг күжү улам быжыыр. Хүннүн-не ийи нормаларны күүседирин хүлээлгеге ап, бүгү шахтёрларны база ынчаар күүседиринче кыйгырып тур мен.

Эш Завьяловтуң кыйгырыын олурушканнар изии-биле деткээннер. Оон үлегери-биле дыка хөй дагжылар бедик хүлээлгелерни алганнар. (СЭТА).

Чаңгыс аай эп-сеткил

Кызылдың сапог даараар мастерскаязының ажылчын, албан хаакчыттарының ниити хуралы беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбының Пактызын чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазын Совет Эвилелинге чорударының дугайында тайбың камгалалының Совет комитединиң шиитпирин чаңгыс-аай эп-сеткил-биле уткаан.

Кыйгырыг адаанга ат салыр дээш боттарының күзел-чүткүлүн болгаш бүгү-делегейге тайбының хөрээн стахановчу күш-ажылы-биле быжыглаарынга беленин сапогчулар илереткеннер.

Бир-ле дугаарында мастерскаяда местком даргазы Е. Софронова сөс алган. Оон чугаалааны болза:

—Бистер аас-кежиктиг совет кижилер бис. Биске дайын херек чок, биске тайбың херек. Коллективтиң ажылчын, албан хаакчыды бүрүзү кыйгырыг адаанга шупту чаңгыс кики дег аттарын салып, тайбының хөрээн күш-ажыл-биле бадыткаалы. Бүдүрүлгениң сентябрь болгаш октябрь айларда бүдүрүлге планнарын 120 хуудан ажыр күүседирин кыйгырдым.

А мен бодум бүдүрүлге онаалгазын 120 хуу күүседиримни хүлээндим.

Эш Софронованың соон-дарый сөс алганнарның сөстери чаңгыланып турган. Сөс алган кижи бүрүзүнүң чугаалаан чугаазы тайбының хөрээн быжыглаарынче, бүдүрүлгеге социалистиг чарышты улам калбартып, бүдүрүлге нормаларын ажыр күүседип, оон-биле социалистиг Төрээн чуртуң мурнунга бараан болурун илередип турган.

Й. МААДЫР-ООЛ.

Тыванын төөгү болгаш черден казып тывар тураскаалдарын камгалаар

Тыва автономнуг область болза, төөгү болгаш черден казып тывар тураскаалдарының талазы-биле бай область болур. Чеченевис медээ-биле алырга область 1500 хорумнар, 30 хиреш кижи көжээлер, 1093 чылым хаяларда чуруктар болгаш 19 бижиктиг хаялар, эрги хоорайжыгаштар, суржугаштар артыышкыннары бар. Оон ынай чаа төө үнүн тураскаалдарга хамыктың мурнунда хамааты дайынын тураскаалдары бар.

Эрткен үелериниң дураскаалдары болза, ССРЭ-ниң у устар ынын төөгүзүн өөреник совет кижилерни национал талазы биле чоргаарлан-р болгаш совет патриотизмге кижизидер херекке конгуг улуг ужур дузалыг. Совет чазак эргидаа, чаа-даа тураскаалдар ы камгалаар дугайында улуг кичээнгейни салып келген болгаш амдаа салып турар.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1948 ч. октябрь 14 де үнген „культурнуң тураскаалдарының камгалалын өкижидер хемчеглер дугайында“ доктаалынга тураскаалдарның өдилелин болгаш камгалалын хайгаараарын автономнуг республикаларның Министрлер Чөвүлелиниге ажылы чоннарның депутаттарының край, область, хоорай, район күүскомнарынга, база кедээ Советтерге дааскан.

ССРЭ-ниң девискээринде турар эртем. төөгү болгаш чуулга талазы биле ажык дузалыг бүгү-ле тураскаалдар бүгү улустуң дээп болбас байлаа кылдыр чырлатынган. Бүгү-ле культур-чырыдыышкынның албан черлери бүгү төөгү болгаш черден казып тывар тураскаалдарын учётка алыр болгаш оон камгалалының хемчеглерин ботандырарын ол доктаал хүлээндирип турар.

Ажылчы чоннарның депутаттарының район Советтериниң чамдык күүскомнары ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1948 чыл октябрь 14-де үнген доктаалын каржызы-биле үреп турар барымдаалар бар. Улуг-Хем районунда Шаган-Арыглан ырак эвесте турар черден казып тыскан тураскаалы—эрте бурунгу шивээниң артынчыларын үреглеп печка кылып турда райкүүскомнуң ажылдакчылары оны аңгаа-ла көрүп турарлар.

Тере-Хөл районда хөл ортузунда ортулукта эрте бурунгунуң шивээзи бар. Ону үргүдүп, оон чамдык материалдарын районнуң ажылаглай хеределиниге ажыглап турар. Өвүр районунда тураскаалдарны база-ла бай кадагалап турар. Ында бир даш көжээ кижиниң бажын сыйшаап каан болган. Эрткен үелериниң изи болур үнелиг дураскаалларны кайы-хамаан чок үргедип турарының барымдааларын оон даа хөйнү көргүзүп болур.

Бодунуң девискээринде чегден казып тыпкан дураскаалы бар районнар Советтери болза, ол тураскаалдарны камгааларының бүгү-ле хемчеглерин алыр ужурлуг.

Хамааты дайынның тураскаалдарының камгалалынче болгаш оларны чаагайжыдарынче кол кичээнгейни салыр херек. Пии-Хем, Каа-Хем, Эрзин болгаш Тавды районнарда Тывага хамааты дайынның маадырларының тураскаадарын тургускүлаан, ол тураскаалдарның ажаал азы четпес деп чүвени демиглээр херек. Оларны агарты чугайлаары, сеттээри, херим кажаазын кылыы, чечек тарыыны негетинип турар.

Кызыл хоорайның чуртакчылары воскресник организастааш 1919 чылда өлген кызыл партизаннарның аңы-дынма хөөрүн чаагайжыдар талазы-биле улуг ажылды кыланнаар.

Ажылчы чоннарның депутаттарының район болгаш кедээ (суму) Советтери төөгү тураскаалдарын камгалаар болгаш чаагайжыдар ажылынче чуртакчыларны эвилеп турган ол ажылды диргизери чугула.

В. ДУДНИКОВ.

Бүдүрүлгеге бижик өөредилгезин организастаар

Тере-Хөл районнуң Эми аллын уургайында элээн хөй ажылчыннар бар. Оларның иштинде бижик билбес болгаш бижикти биче билир кижилер элээн болуп турар. Бо чылдың апрель айдан эгелээш ийи культармейжилер бижикти билбестерниң бижикке өөредилгезин чоруткан болзда-даа, ук өөредилге доктаама эвес болуп келген, үгүе июнь айга чедир үргүлчүлээн Оон соонда бижик өөредилгези ара соксаан

Бижик өөредилгезиниң бөлүмнерин тургускаш, бүдүрүлгеде мыынай бижик билбес 12 кижини бижикке өөреткен турар дээш суур Совети (даргазы эш Громышкин) боттуг хемчеглер алыр херек. Бижикти биче билир ажылчыннар бижикти эки билир кылдыр өөренип алыры-биле соруулга салыр ужурлуг. Ажылчыннар боттарының ниити билиин бедидерде, техниканы шинээдип алгаш чөп ажыглаарда хамыктың мурнунда өөренип алыры чугула. Бүдүрүлгеде хөй-ниити организациялар бижик өөредилгезиниң талазы-биле боттуг ажыл чорудар.

И. АРТЫНА.

Тайбың талалакчыларының конференциялары

Беш улуг күрүнелериниң аразында Тайбының Пактызын чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазын ССРЭ-ге чорудар дугайында Тайбың камгалалының Совет комитединиң шиитпирин совет улус улуг көдүрлүүшкүн-биле ужурашкан. Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга боттарының аттарын салып, чаа дайынны болдурбазының чаагай хөрээнге, чаа дайынны болдурбазының хөрээнге, тайбыңны камгалаарының хөрээнге улуг салыышкын болур.

Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынын чыыр кампанияны ССРЭ-ге чорудары болза, дайын кыпсыкчыларының агрессчи планнарын улам илередиринге болгаш бүгү чурттарда тайбын талалакчыларын сырый катыштырарынга дуза болур. Тайбының хөрээн камгалаар дугайында совет улустуң шыңгыы шиитпирлиин бүгү делегейниң улустары ССРЭ-де ол документиниң адаанга салдынган аттарлан тодаргай көөрлер.

Тайбын талалакчыларының, бистиң хөй-ниити организацияларывыстың сорулгазы болза, чаа дайынның айыылының өзүп турарының үезинде чүгле тайбыңга ынакшылдыг улустарның тайбыңны камгалаар дээш шиитпирлиг демисели дайынны болдурбайн барып болур болгаш тайбының улуг хөрээн болгаш улустарның аразында найыралын быжыглап болурун ажылчы чоннарга могаг чокка тайылбырлаары болур.

(«Правданың» мурнуку үүлү).

Совет комитединиң шиитпирин изиибиле деткип турганнар.

Полоцк областың Глубокий районунда Молотов аттыг колхозтуң даргазы Михаил Лытысовтуң чугаалааны болза:

—Мени конференцияже чорудуп турган, тайбының улуг хөрээн бүгү-ле күштер болгаш аргалар-биле камгалаар дугайында колхозчуларның сыйлыш чок күзел соруун илередирин олар менээ дааскан чүве.

Тайбының хөрээ дээш күжүүстүдаа, амы-дынывысты-даа харамнанмас бис. Большевиктерниң партиязы, улуг Сталин бистеоны Белоруссияның ажылчы чоннарны болгаш шын орукче, аас-кежик болгаш байлакшылче эдертип келген. Мерген угаанныг эш Сталин бисти бурунгаар, коммунизмче эдертип турар. Кандыг-даа күш бисти ол оруктан чайладып шыдавас. Социалистиг хову ажылының ажыл-ишчилери бистер Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга чаңгыс кижи ышкаш аттарывыс салыр бис, ынчангаш тайбының хөрээн камгалаар дугайында алдарлыг күзеливисти база катап көргүзер бис.

Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыынга ат салыышкынын чорудар талазы-биле Тайбың камгалалының Совет комитетинге дузалаар комиссияларны райончарга, хоорайларга, суурларга, бүдүрүлге черлеринге, совхозтарга, өөредилге черлеринге болгаш ажылчы чоннарның чурттап турар черлериге тургузар дугайында тайбың талалакчыларының конференчиялары ажылчы чоннарны кыйгырып турар.

Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга боттарының аттарын чаңгыс эп сеткилдиг салыр, ынчангаш Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле тайбының болгаш улустарның айыл чогунуң хөрээн бүгү күш-биле камгалаарынга боттарының беленин база катап көргүзер, тайбын тугунун улуг тудукчузу эш Сталинга кызыгаар чок бердингенин база катап көргүзер дугайында ажылчы чоннарны конференциялар кыйгырып турар.

Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынын чыылдырарының кампаниязын чорудары бүдүрүлге планнарын долдур болгаш ажыр күүседир дээш демиселге совет кижилериниң политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейин көдүрер, коммунизм тургузуушкунунуң бүгү адырларынга ажылчы чоннарның ажылы эки-жидеринге дуза болур дээрзинге конференциялар боттарының бүзүрелин илередип турарлар.

Конференцияларга тайбың камгалалының комитеттерин болгаш тайбың талалакчыларының Бүгү-эвилелүш дугаар конференциязынче төлээлерни соңгуп турар. Соңгутурганнарның аразында алдар сураглыг хөй ниити деятельдери, эртемдээннер, чогаалчылар, мурнакчы ажылчыннар болгаш колхозчулар бар.

Он-он миллион кижилерни боттарының одуруунга катыштырып турар массалыг хөй-ниити организациялары тайбың талалакчыларының шимчээшкининге чугула рольдиг болур. Бүгү эвилелдиң профессионал эвилелдериниң Төп чөвүлелиниң (ВЦСПС) кыйгырыын парлап уңдурген. Тайбының Пактызын чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга боттарының аттарын чаңгыс кижи ышкаш салыр, тайбыңны камгалаарынга улуг күзелдиин чаа күш-биле көргүзер, бүдүрүлге планнарын долдур болгаш ажыр күүседир дээш социалистиг чарышты улам-на калбартыр дугайында профэвилелдериниң бүгү кежигүннерин, Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннарын ВЦСПС бодунуң кыйгырыында кыйгырып турар.

Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыынга аттарын салыр, бүдүрүлге планнарын хуусаа бертинде бүрүн болгаш ажыр күүседир дээш, тайбының болгаш бүгү делегейде демократияның чөленгиижи болур бистиң советтиг Төрээн чуртувустуң мөге-күжүн улам быжыглаар дээш социалистиг чарышты оон-даа артык калбартыр дугайында комсомолчуларны болгаш Совет Эвилелиниң бүгү аныяктарын ВЛКСМ Төп Комитеди кыйгырып турар.

АКШ, ССРЭ, Кыдат Улус Республика, Англия болгаш Франция оларның аразынга Тайбының Пактызын чарар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынын чыыры болза, тайбың талалакчыларының эң чугула сорулгазы болур. Тайбың камгалалының кол харыысаалгазын эдилээр ужурлуг беш улуг күрүнелериниң аразында чарган ындыг пакт тайбыңны хандырарының хөрээнге шиитпирлиг фактор болур ийик.

Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга салдынган миллион-миллион ат салыышкыннары-биле көргүстүнген улустарның күзел соруу дайын кыспыкчыларынга, оларның агрессчи планынга күчүлүг согуушкун болур. Ол болза, чаа дайынны болдурбазының хөрээнге, тайбыңны камгалаарының хөрээнге улуг салыышкын болур.

Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынын чыыр кампанияны ССРЭ-ге чорудары болза, дайын кыпсыкчыларының агрессчи планнарын улам илередиринге болгаш бүгү чурттарда тайбын талалакчыларын сырый катыштырарынга дуза болур. Тайбының хөрээн камгалаар дугайында совет улустуң шыңгыы шиитпирлиин бүгү делегейниң улустары ССРЭ-де ол документиниң адаанга салдынган аттарлан тодаргай көөрлер.

Тайбын талалакчыларының, бистиң хөй-ниити организацияларывыстың сорулгазы болза, чаа дайынның айыылының өзүп турарының үезинде чүгле тайбыңга ынакшылдыг улустарның тайбыңны камгалаар дээш шиитпирлиг демисели дайынны болдурбайн барып болур болгаш тайбының улуг хөрээн болгаш улустарның аразында найыралын быжыглап болурун ажылчы чоннарга могаг чокка тайылбырлаары болур.

(«Правданың» мурнуку үүлү).

Өөредилгениң чедиишкини дээш

Бо өөредилге чылын Кызылда №2 ортумак школа дыка организастыг эгелээн. Өөредилгениң баштайгы хүнүнде 292 кижи өөренип эгелээн. Ол болза, чыылда планы колдуунда чеьдип алдынганы ол. Школага 300 кижи өөренир ужурлуг. Өөредилгениң ийиги хүнүнде 319 кижи апарган.

Сентябрь 1. Эртежикте-ле школа чанын областың бүгү-ле районнарындан четкилеп келгилээн чингирхүрең арыннарлыг оолдар, уруглар долдур чыглып келгеннер. Башкылар оларны чылыг, ээлдээ-биле уткуп ап турганнар.

Чазын дыштанылгаже үнүп турганындан дыка аянныг апаргылаан эрги өөреникчилер өөрүшкүлүү-биле каяа, чүнү кылып турганын чугаалажып турганнар. А чаа келгеннер шоолуг шимээн чок бүдүү чугаалашкылап турдулар. Ол хөйнүн аразында анаа-ла өөрениксээн, бодунуң школазындан «дезип» келгеннер база бар.

Директорнуң болгаш бо школага чаа башкылап кирген башкының байыр чедирген кыска сөстериниң сөөлүнде класстарже кирер медээ эьдипкен. Өөредилге чылының эгелээнинин ол баштайгы медээзи өөреникчилерни меңнедипкен. Класстар шимээн-биле дола берген.

Школаның ажылчы чаа чылы ынчаар эгелээн.

Бо чаа чыл өөреникчилерге чаа-чаа билиглерни, чаңчылдарны бээр. А башкылар база чаа-чаа аргаларны чеьдип алырлар. Өөредилгениң чорудуу дээрге, нарын механизмниң хөделиишкини-биле дөмей-ле. Өөреникчилерге билиг бээрде, хүн-бүрү нарын болгаш таарымчалыг методиканы хереглээр апаар. Анаа хөй-хөй хайгааралдар кылып, методиканың эң таарымчалыын, эң дээрезин ажыглаар.

Школаның септелгези болгаш бүгү белеткели эки шынарлыг болган. Өөредилгениң дериг-херексели бүрүн четчелетинген. Башкы каадырлар четче. Чаа дээди эртемниг башкылар келгилээн. Чайын билиг бедидер курстарны элээн хөй башкылар эрткилээн.

Школада 13 класс бар. Баштайгы-ла өөренип келгилээн уруглар 38. Өске районнарның 7-ги класстарын доосканнар 62 кижи. Олар Тожудан, Эрзинден, Бай-Тайга болгаш барык бүгү районнардан келгилээн.

Өөредилге чылы эгелээринин мурнында эрткен өөредилге чылының түннелин болгаш чаа өөредилге чылында сорулгаларны чугаалашкан башкылар чөвүлели болган. Анаа четпестерни аңгы аңгы башкыларга бар турган частырыгларны чугаалашкан. Илерээни болза, өөреникчилерни башкылар кошкак, четпес өөредип кичээлдерни ылаптыг белеткел, таарымчалыг көргүзүг чокка эртирип тургулаан фактылар эвээш эвес турган. Уругларның хүнде чүктешкизин өөренмейн турган. Билигниң учёдун чорутпайн турган. Оон түннелинде 28 кижи күзүн шылгаткан, 9 кижи катап ол класында арткан. Ол болза, чамдык башкыларның болгаш школаның чедир ажылдап кылбаан ажылының түннели болганы тодаргай.

Ол хуралга башкылар чаа өөредилге чылында онза кызымак алыылдаарын шиитпирлээн болгаш бүгү өөредилге чылының дүрүзүн дээш школаның чорудар ажылының планын база бадыгаан.

А. АЛЕКСЕЕВ.

Сонуургап көргеннер

Бай-Тайга районнуң Тээли суурга областың национал театрының артистериниң тыва бөлүү театрның директору эш Мунзуктуң удуртулгазы-биле чеьдип келген.

Келген кежээзинде олар концерт үндүрген. Ол концертти суурнуң чурттакчылары онза сонуургалбиле көрген болгаш «Тайбынның күжү» «Тайбың дээш демиселчилер» деп ырларны, артистер Мунзук, Хүргүлектиң орус, тыва дылдарга ырлаанын көрүкчүлер диңмиттиг адыш часкаашкыннары-биле уткуп турганнар.

Ам олар колхозтар шөлдериниң дүжүт ажаап алышкынында ажылдап турар тус-тус бригадаларга шии, концерттерни көргүзери-биле район төвүнден аттанып үнүпкеннер.

Х. ТААН-ООЛ.

Колхозтуң үлегерлиг хойжузу

Улуг-Хем районнуң Баян-Колда „ТАР 10 дугаар улуг хурал" көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчузу коммунист Ховалыг Назытай дуржулгалыг малчын болуп илерээн.

Ол болза, колхозчуларның хуузунда малын кадарып турар. Колхозтуң баштаар чери анаа 340 баш хойну хүлээдип бергенден бээр бир чыл болган. Бо аразында оон кадарган хойларындан чангыс-даа баш мал хоралаан.

Эш Назытай бо чылын төрээн 260 баш хойлардан төрүтүнген 280 баш хураганнарны ончазы-биле ажаап алган.

Келир кыштың соогунуң бергезинге бодунуң кадарган малдарын таварыштырбас дээш 2 кыштаг кажааларны, 4 чазаг болгаш күзег кажааларны ол тудуп алган. Малга четчир өлекти кургадып, бөлүп алган. Чайгы оларга оон ол хойлары эки семирээн

Оон-биле кады эш Назытай сумунуң орук тудуунуң ажылынга идепкейлиг киржип келген.

Б. БАГЫТ-ООЛ

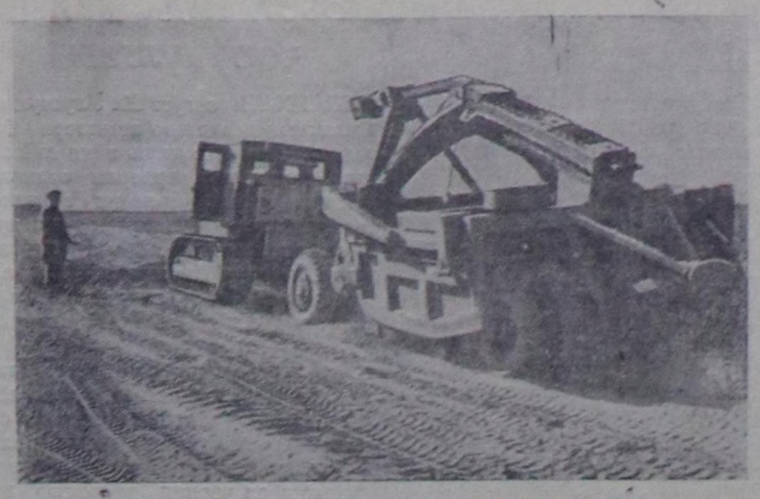

Кол Туркмен каналдың уну. Тахиа-Таштан Ходжейли хоорай чедир шоссе орук кылып турар. Орук тудуунда күчүлүг орук-механизмнерин калбаа-биле ажыглап турар.

Чурукта: Калумилл Тахташевтиң скрепери.

Чуруу **О. Кузьминнии.** СЭТА-ныҥ пресслишези.

Колхоз рыноктарынга садыглар организастаарынче кичээнгей салыр

Ажылчы чоннарның хүн-бүрүде хереглел ерин хандырар сорулгабиле колхоз рыноктарынга садыглар организастаары ужур-дузалыг. Рыноктарга продуктуларын эгелээ, садып алыкчыларны культурлуг ёзу-биле хандырар чорук, ылаңгыя продуктуларны садыглаарынга арыг-шевер байдалды тургузары—бо бүгү болза, рынок бүрүн амыдыралчы, делгеренгей турзун дээш, чоннуң хереглелдерин хүн бүрүде долу хемчег-биле хандырары дээш чугула болуп турар.

Рынокту болза, күш-ажылчы эвес орулгалар тып алыры-биле ону ажыглап, күрүне, кооперация база колхоз садыынга доктар-моондак ужураштырып турар янзы-бүрү спекулянт чиижең кижилериниң сынныгар, ээлээр чери болдурбас дээш рыноктуң ажылын организастыг, корум-чурумнуг болдурары чугула. Кызыл хоорайда рынок ажылын ап көөрге, ол ажыл оон мурнунда салдынган сорулгаларның негелелеринге ыракта харыылап шыдавайн турар.

Колхозтар Кызыл хоорайның рывогунга үргүлчү эвес кээп, олар боттарының продуктуларын садыглаарынче эвээштн киирип турар. Рыноктуң дирекциязы (эш Янголичин) областың колхозтарыбиле боттуг харылзаазы чок. Рынокка көдээ ажыл-агый продуктуларын организастыг эккээр дугайында рывокка келген колхозчуларның ортузунга тайылбыр ажыл чорувайн турар, колхоз-базаар садыы болза, колхозтарның сан-хөө ажыл-агыйын быжыглаарының болгаш колхозчуларның күш-хүннерининн өрээн көдүрериниң бир хевири болур деп чүвени чамдык колхозтарның баштаар черлериниң удуртукчулары чедир үнелеп көрбейн турар.

Колхоз садыы четпес организастатынганын ажыглап алгаш чамдык кижилер бо талазы-биле дайдалды көргеш үдүнчек аа өртек биле продуктуларын болгаш хереглелдерни садып турар. Оонбиле кады олар садып турар продуктуларының шынарын-даа барымдаалавайн турар. Оон аңгыда садыгның арыг-шеверин сагыырының чурумун үреп турар фактылар бар. Рынокту девискээринге ниити арыг-шевер сагыыр чорук чугула, ылаңгыя садып турар бүгү продуктулар арыг болур ужурлуг. Рынокта чаңгыс-угда чыыр чыылда мырынай четпес организастатынган.

Кызыл хоорайның сан-хөө килдизиниң хыналдазындан чүү илерээнил дизе, чаңгыс угда чыыр чыылда төлевирин элээн каш кижилер бербейн турган, рынокка боттарывың продуктуларын болгаш чүвелерин садып турганнарның 4-ж ажыг хуузу чаңгыс угда чыыр чыылданың талоннарын садып албаан болган. Шак ындыг чоруктарбиле кавчаа-даа эптежип болбас.

Чаңгыс угда чыыр чыылда бүрүн кирерге—рынокту чаагайжыдарынга улуг ужур-дузалыг болур. Чыгдынган акша хөренги-биле рынокка садыг кылыр орансаваларның тудуун чорудар, ынчангаш рынок чаагайжыыр болгаш оон девискээри корум-чурумнуг апаар, база культурлуг садыгга таарымчалыг байдал тургустунар.

Көдээ ажыл-агый продуктуларын калбаа-биле делгеренгей садыглаар ам бо сезон болза, колхоз рывоктарывга үлегерлиг корум чурумну болдурарын, культурлуг совет садыга болгаш хереглекчилерни бүгү тала-биле хандырарынга бүгү чугула байдалдарны тургузарын негеп турар

В. Викторов.

Школаларның ажылын бедик деңнелче

Эрткен өөредилге чылының түннелин кылып, чаа өөредилге чылында чаа сорулгаларны демдеглээр, башкыларның чөвүлел хуралдары чылдың-на августа эртип турар үве болгай.

Ол чанчыл-биле Кызыл башкылары чөвүлел хуралын доосканы. Анаа ийи үүл айтырыгны чугаалашкан: «1950—51 өөредилге чылының түннели болгаш 1951—52 чаа өөредилге чылынга ээлчеглиг сорулгалар (илеткелчи хоорОНО эргелекчизи Ю. П. Губанова, «Медерелдиг сагылга-чурумга кижизидериниң талазы-биле Кызылдың дээре школаларының ажылдарының дуржулгазы болгаш өөредилгекижизидилгелиг сорулгаларны күүседирде төрелдерни киириштирери» (илеткелчи № 7 школаның өөредилге эргелекчизи В. Пивторах).

Илеткелден илереп турары болза, хоорайда өөреникчилериң саны улгадып, чаа ийи школа немешкен. Чыл тудум-на мастер-педагогтар көвүдеп турар. Үүс хуу өөредилге берип турар башкылар 33 четкен. Чартык үүс класстар үүгле үүс хуу өөренип келген. Үүс хуу өөредилгелиг болган, Шипилина эргелекчилээн № 4 эге школаны онза мактап чугаалаан. Тергиин эки ажылдыг башкыларны: РСФСР-ниң алдарлыг башкызы А. П. Лаврентьеваны, А. Ф. Катаеваны, Р. Т. Строкованы, К. Б. Долгарны, К. Д.Нүрсатты, Е. Е. Исаеваны, М. Д. Черноусованы, З. В. Слободчукованы болгаш оон-даа өскелерни онзалап демдеглээн.

Ынчалзажок, хоорайның школалары эрткен 1950—51 өөредилге чылында 1949—50 өөредилге чылдыынга бодааргa, өөредилгенин шынарын 10 хуу кудулаткан болган: 82-ле хуу. 3243 кижиден 329 өөреникчи катап ол классттарында арткан, 300 хире кижи күскү шылгалдалыг болган. Онза багай өөредилгени № 5 болгаш № 7 школалар бергилээн. Ол болза, чамдык башкыларның онза халаннааш ажылдаанының түннели болган. № 1 школада дыл болгаш литература башкызы эш Белкина үүгле класска ажылдаарын соксаткан эвес, харын коллективти үреп турар. Чангыс-даа тоор чүвези-чок кандадаа өөренмейн турар, ынчаш бодунуң билири сүргей деп менээргенир. Ол ышкаш эштер Бахчевникова (№ 1 школада), Юсова (№ 5 школада), Чаркова (№ 2 школада) олар өөреникчилер-биле кандыг-даа ажыл кылбаан, кичээлдерни кургаг эртирип, чаны каржы, кичээлдерге белеткели кошкак тургулаан. Харын олар өөреникчилерниң билиниң демдээн өрүледи салып турган, ылаңгыя Бахчевникова.

Школаларда орус, тыва, даштыкы дылдарның башкылары ам-даа үндезини-биле чаартынмаан. Багай өөренгеннериң хөй-ле кезии орус дылда хамааржып турар.

Школаларда 2000 хире пионерлер, 400 ажыг комсомолчулар бардаа болза, олар өөредилгеге мурнакчы рольду көргүспейн барганнар. Харын оларда багай өөренип турарлар дыка арбын болган. Борта комсомолдуң хоорай комитеди буруулуг. Школаларже дуржулгалыг пионер вожатыйлар чорудуп чадаан, комсоргтарны эки удуртуп шыдаваан.

Школаларның медерелдиг сагылга-чурум дээш демисели дыка кошкак болган. № 1 школага (директору эш Капустин) мырыңай аайы тывылбас багай үүлер тургулаан. Ол ындыг четпес чоруктарны школаның башкылары, администрация, чамдыкта партия организациязы безин чажырарын оралдажып турган.

ХоорОНО болгаш школалар директорлары, эргелекчи башкыларның ажылдарын четпес хынап турган. Башкыларның кичээлдерингe олурушкаш, оларны эки сайгарбас, кыры-биле көөр тургулаан.

Ынчангаштың ам школаларда өөредилге чорудуунда формализм ам-даа бар, бедик, ынаныштыг билиг дээш, чаңгыс-аай демисел кошкак деп үүвени илеткелчи илереткен.

Санал-онал эгелээн. РСФСР-ниң школаларының алдарлыг башкылары Лаврентьева, Корнев болгаш өскелер-даа ажылдарының дуржулгазын солужар сорулгалыг, дыка элбек чижектерни илереткилээн.

№ 3 школаның 7-ги класс доосканы 57 уругларындан педучилищениң хүлээп алыр шылгалдазын үүгле 26 кижи дужаап шыдаан. Ол дээрге, ук школаның берген билиниң сулазын көргүскен. Ол-ла школаның директорунуң отчёдунда безин 300 ажыг грамматиктиг частырыг бар болган. Чамдык башкылар бодунуң ажылының көргүзүг материалдарынга безин частырыглар кылып турар.

ХоорОНО школаларда хостуг оруннарны башкылар-биле долдурар-ла дээш, оларның идея-теоретиктиг деңнелин, ажыл-ишчи мөзүзүн эки хынап көрбейн, душпа келбиже-ле томуйлап турган. Оон түннелинде куду шынарлыг өөредилге хөйү-биле көзүлген.

Эштер Ермишкина, Шипилина, Федченко, Кузнецов, Григоренко дээш өске-даа дыка хөй кижи санал-оналын берип, четпестерни саншүгүмчүлээннер.

Ийиги илеткелчи бодунуң болгаш чамдык школаларның, башкыларның дуржулгазынга үндезилеп, калбак илеткелди кылган.

Медерелдиг сагылга-чурумну чеьдип алырының аргаларын № 2 школаның география башкызы эш Слободчукованың көргүскенин чугаалаан. Эш Слободчукова болза, өөредилге чорудуунга чечен чогаалдарны калбаа-биле ажыглап тургаш, бистиң совет амыдыралывысты онза шын көргүзүп турар. Оон кичээлдери көргүзүг материалдарыбиле долу хандыртынган болур. Ол болза, айтырыгны өөредилге дамчыштыр шын шиитпирлээр аргадыр.

Чамдык башкылар кичээлдерин солун, шын тургузуп, уругларның мурнунга авторитет чаалап алырының орнунга, сүртедип, албадап туруп чаалап алырын оралдажып турар.

Өске бир арга болза, педагогтуг денге хөделиишкинни чорудары болур. № 4 школаның башкылары ниитизи-биле чаңгыс-аай ажылдап тургаш, бедик өөредилгени, сагылга-чурумну чеьдип алган. Башкылар быжыг, эптиг коллектив болган.

№ 7 школа медерелдиг сагылга-чурумну чеьдип алырының дыка хөй ажылдарын, бодалдарын тып чорутсажок, өөредилгезиниң шынары дыка куду болган. Хөй үүл пунктулуг дүрүмнерни саазынга бижип азары—ол үүгле эгези. Ону дээш демниг ажыл кылбаанда, оон үүү-даа үнүп шыдавас дээрзин практика шагда-ла көргүскен.

Ол дугайында боттарының чорудуп турар ажылдарын эштер Лама, Носова, Черноусова болгаш өскелер-даа чугаалаан.

Түннелинде ВКП(б) хооркомунуң секретари эш Гольцев санал берген. Эш Гольцев бодунуң чугаазынга чамдык башкыларның политиктиг билиин өрүлетпейн турарын шүгүмчүлевишаан, марксизм-ленинизмниң теориязы-биле чепсегленмээн кижиниң эки кизидикчи болуп шыдавазын, чепсегленген башкыларның ажылының байлактыын чугаалаан.

Ийи айтырыгның дугайында калбак шиитпирни хүлээп алган. Оон соонда эки ажылдыг башкыларга мактал чарлаан, хоорОНО-нуң дужаалын номчуп таныштырган. Дараазында Чырыыдышкын Министриниң хоорай башкыларын «Улус чырыдышкынының шылгаракчызы» деп демдек-биле шаннаан дужаалын номчуп, демдектерни шаннатканнарга тывыскан

А. БЕЛЕК-БАИР.

Колхозтарның саң-хөө баазазын быжыглаар

1951 чылда улус ажыл-агыйының планын ёзугаар салдынган канчаардаа аажок улуг сорулгаларны чедиишкиниг күүседири, бойдусту чаартырының Сталинчы улуг планын боттандырып турары, кажандаа көстүп көрбээн улуг хемчээлдиг, гидротехниктиг тудугларны Волгага, Донга, Крымга болгаш Туркменияга тургузары—колхозтарның, совхозтарның бүдүрүлгелеринге үндезилээш көдээ ажыл-агыйның моон сонгааргы көдүрлүүшкүнү-биле холбашкан харылзаалыг болуп турар.

Колхозтар, совхозтар мурнакчы техника-биле көдээ ажыл-агыйны хөгжүдери болза, бистиң Төрээн чуртувустуң ажыл-агый, культура амыдыралының бүгү өзүп турар хереглелдерин хандырарынга бир шиитпирлиг фактор болур.

Большевик партия, совет чазак, улуг баштынчы эш Сталин боду-биле бистиң областың аныяк колхозтарының организас-ажыл-агыйын быжыглаарының хөрээнге бүгү хемчег-биле дузалап, канчаар-даа аажок сагыш салып турар, Тыва областың колхозтарының экономнуг өзүлдезинге угландыр хөй санныг хемчеглер чорутунган, колхозтарга быжыг саң-хөө баазазын тургузар, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге мурнакчы техниканы нептередип шиңгээдир, ылаңгыя көшкүн болгаш чартык көшкүн ажыл-агыйларны сууржуң амыдыралга шилчидер талазы-биле улуг ажылдар боттанган.

Совет Тыванын колхозтарының дугайында ВКП(б) ТК-ныҥ болгаш совет чазактың канчаар-даа аажок улуг сагыш салыышкынының илерээшкини болза, «Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агыйынга дузалаар хемчеглер дугайында» ССРЭниң Министрлер Чөвүлелиниң 1951 чылдың апрель 12-де үндүрген доктаалында чаа чиигелделер талазыбиле айыткан болуп турар. Ол доктаал болза, колхозтарның организас-ажыл-агыйын, саң-хөө ажылын моон соңгаар быжыглаарынче, көшкүн болгаш чартык көшкүн ажыл-агыйларны сууржудары дээш эң-не таарымчалыг байдалдарны тургузарынга угланган.

Тыва областың сууржуң хевирлиг амыдыралче шилчип турар бүгү колхозтары 1951 чылдан эгелээш үш чыл дургузунда колхозтарның олча-ажык үндүрүүн төлээлериниң бүрүн хосталып турар. Ылаңгыя сууржуң амыдыралче шилчип турар ажыл-агыйларны боттарының составынга хүлээп ап турар колхозтарга онза чиигелде тыпсыр.

Бистиң обласка бо чиигелделериң чурумун ёзугаар 1951 чылда үндүрүгден 66 колхозтар бүрүн хосталган, а оон өске колхозтар үндүрүгүнүн чамдык кезиин төлевези-биле хосталып турар. 1951 чылда областың бүгү колхозтарындан тырттып алза чогуур олча-ажык үндүрүүнүн ниити түңү болза, 1 миллион 130 муң рубль болуп турган.

Оон-биле чергелештир, 1951 чылдың январь 1-ге чедир бүрүн төлетинмейн турган олча-ажык үндүрүүн, ыяавыла төлевирлиг страхованиениң төлевирин, а ол ышкаш күрүнеге ыяавыла белеткелдериниң талазы-биле өрени, үрезин чээлизиниң эгидилгезин болгаш МТС-ниң ажылдан бергени дээш натур төлевирин бистиң областың колхозтарындан төлетирбес. Обласка бо чиигелдени ёзугаар колхозтар үүгле олча-ажык үндүрүүнүн талазы-биле безин эрткен чылда төлетинмээн 400 муң ажыг рубльди төлевес. Оон ынай 8120,5 тонна тараа, 49,2 тонна эьт, 4,3 тонна дүк үндүр бижитинген.

Олча-ажык үндүрүүнүн болгаш өске-даа төлевирлериниң талазы-биле элээн хөй түң казытынган болгаш ол дугайында чиигелде болган чорук болза, колхозтарның саң-хөө баазазын быжыглаарынга улуг хамаарылгалыг, колхоз бүдүрүлгезин моон соңгаар быжыглаарын хандырар, колхозчуларның материалдыг чаагай амыдыралын бедидеринге арганы бээр.

Ниитиниң хуваашпас фондуларының чыылдазы болза, колхозтарда делгеренгей бүдүрүлге катаптаашкынының үндезини болур. Ынчангаш хуваашпас фондуларга киирип турар акша-хөренгилериниң көвүдээшкини болза колхозтарның организас ажыл агыйын быжыглаарының хөрээнге ужур-дузалыг.

Олча-ажык үндүрүүнүн төлевиринден бүрүн ийик, азы оон чамдыызындан хосталган Тыва областың бүгү колхозтарынга чаа доктаатынган чиигелделериниң чуруму-биле үндүрүгүнүн түңүнден 50 хуузун колхозтарының хуваашпас фондуларынга санап киирерин чазак доктаалында чугулалап айыткан. Бо чиигелденің чурумун ёзугаар бистиң областың колхозтарының хуваашпас фондуларынга 500 муң ажыг рубль кирген турар. Ол акша-хөренги киирилдези колхозтарның саң-хөө байдалын быжыглаарының хөрээнге улуг салыышкын болуру маргылдаа чок.

Көдээ ажыл-агыйны коллективизастаарының хөрээнге, ажыл-агый, чуртталга тудуп нарын тургузар, малдың экижиткен уксааларын тып алыр төлээде колхозтарга болгаш колхозчуларга тывыскан үр хуусаалыг болгаш дедир эгитинмес чээлилер улуг ужур-дузалыг болган. Чүгле 1950 чылдың дургузунда бистиң областың колхозтарынга болгаш колхозчуларынга күрүнеден узун хуусаалыг, база дедир эгетинмес 2 миллион 200 муң рубль, оон иштинде мал ажылының хөгжүлдезинге — 628 муң рубль болгаш колхозтарның электри станцияларының тудугларынга — 864 муң рубль чээлилер тывыскан.

Бо чылын чээли алган колхозтарга болгаш колхозчуларга чаа чиигелделер болган. Бистиң областың колхозтарының чамдык кезии организас ажыл-ажый талазы-биле бүрүн быжыкпаанын болгаш быжыг саң-хөө баазазы чөгүн өөренип көргеш, чазак болза колхозтарның хуусаазы эрткен болгаш кыска хуусаалыг чээли өөрелериниң төлээр хуусаазын үш чылда узадырын айыткан.

Тыва областың колхозтарынга бо чиигелде чуруму-биле 707 муң рубль түңүг өрени төлээр талазыбиле хуусаа узатынган. Бо акша түң болза, колхозтарның саарылгазы кылдыр артар болгаш оон-биле чергелештир саң-хөө байдалын быжыглаарынга чугула чепсек болуп турар.

Көдээ ажыл-агыйның бүдүрүмчелиин бедидеринге болгаш колхозтарда кирип, сууржуң амыдыралда шилчип турар ажылчы араттарның материалдыг чаагай амыдыралын болгаш культуразын улам экижидеринче оларга чуртталга бажыннарының тудуу чугула болуп турар. Узун хуусаалыг, дедир, эгетинмес чээлилер-биле болгаш 1950 чылда бюджет бистиң областы акшаландырганыбиле ол-ла чылда 1240 чуртталга бажыңнар туттунган, ынчангаш колхозчулар сууржуң амыдыралче шилчип кирген.

1951 чылда чазак болза, сууржуң чуртталгаже шилчип турар колхозчуларның чуртталга бажыннарының тудуунга хереглетинген бар акшаландырыышкынга немей дедир эгетинмес 500 муң рубль чээлини, база узун хуусаалыг 700 муң рубль чээлини берген болгаш 125 муң кубометр ыяшты өртек чокка ажыглаарын 1540 чуртталга бажыңнар, 121 санныг культура-амыдырал тудуглары болгаш бүдүрүлгениң 116 кезек оран-савалары туттунган турар. Оон ынай элээн хөй немелде акша-хөренгини күрүне машина-трактор станцияларының тудуунга, техниктиг хандырылгазынга болгаш машиналарны, дериглерни тып алырынга чарыгдаары-биле киирген.

Бистиң совет Төрээн чуртувустуң аныяк крайы — Тыва областың Социалистиг чаартылгазының талазыбиле хүн-бүрүде өзүп турар Сталинчы сагыш салыышкынның дугайында үстүнде айыткан бо бүгү хемчеглер тодаргай көргүзүп турар.

Областың партия, совет органнарының болгаш бүгү ажылчы чоннарның сорулгазы болза, моон соңгаар колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарынче, тарылга шөлдерин бүгү хемчег-биле калбартыр болгаш оларның дүжүттүүн бедидер дээш, ниитиниң малының баш санын өстүрер, оон продуктуун көдүрер дээш, ылаңгыя колхозчу суурларның тудугларын шевергин боттандырар, колхозчу өгбүлелерни сууржуң хевирлиг амыдыралга чедиишкинниг киирер дээш бүгү күштерин болгаш сагыш-бодалын угландырар.

В. БАРАБАНОВ.

Яслини арыг-шевер тургузар

Улуг-Хем районнуң Чаатыда Киров аттыг колхозта уруглар яслини ажытыванындан бээр үр болбаан. Ясли тургустунган сөөлүнде 30 хире иелер бичии уругларын ясли-ге тургузуп кааш боттары колхозта ажылдап эгелээннер.

Ындыг болза-даа сөөлгү үеде ясливиң ажылы баксырап турар апарган. Ында ажылдап турар кижилер боттарының ажыл хүлээлгезин харыысалга чок күүседип, арыг шеверниң чурумун сагывайн, хөлат чок ажылдап турарлар.

Оон ынай колхозтуң бичии уругларын бүрүн хаара тудар болгаш бүгү бичии уругларлыг иелерни уругларындан хостааш колхоз ажылынче киирер соңгаазын ясли күүсетпейн турар. Ам-даа бичии уругларын яслиге бербейн бажынында олурар иелер хөй.

Колхоз яслизиниң ажылында бар үстүнде четпестерни чоокку үеде чок кылыры колхоз баштаар черинден негелиниң турар.

К. Калгажык.

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының сентябрь 4-те медээлээни болза, Кореяның Улустуң армиязының катыжышкыннары кыдат улустуң эки-турачыларының кезектериниң сырый деткимчези-биле бүгү фронтуларга дайзынга удур кадыг дошкун тулчуушкуннарны чорудуп, дайзынның дириг күжүнге болгаш техниказынга аар чидириглерни таварыштырган.

Төп фронтуга онза өскерлиишкиннер болбаан.

Чөөн эриктерге Улустуң армиязының камгалал шугумун чаза таварыырын оралдашкан дайзынның атакаларын Улустуң армиязының кезектери чедиишкиннии-биле ойтур шаап, ийи дугаар америк дивизияның болгаш лисынманчы армияның сес дугаар дивизиязының ийи батальонун долузу-биле чок кылган.

Сентябрьниң 4-те Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш дайзынның самолеттарын кедеп-адар аңчылар Пхеньянның, Вонсанның, Хванчжунуң болгаш Саривоньниң тайбың чурттакчыларын араатанзыг бомбалап болгаш боолап турган дайзынның 5 самолёдун андара аткан.

• • •

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының сентябрь 5-те медээлээни болза, Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачыларның сырый деткимчези-биле фронтунуң тус-тус участоктарынга дайзынның атакаларын ойтур шапкан.

(СЭТА).

Генерал Нам Ирниң турган черин бомбалаанының истелгезиниң дугайында Кореяның Улустуң армиязының болгаш Кыдат улустуң эки-турачыларының штабының илеткели

ПЕКИН. Пхеньяндан Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң дамчыдып турары:

Генерал Нам Ирниң турар черин бомбалаан сөөлгү бомбалаашкынны, Нам Ирден Кол командылалының Ир Сенге болгаш командылакчы Пын Дэ-хуэйге дамчыдып бергенин истээр дугайында илеткелди сентябрь 2-де Кореяның Улустуң армиязының болгаш кыдат улустуң эки-турачыларының штабы парлап үндүрген.

Халдаашкынны сентябрь 1-де Катышкан Нацияларның чепсектиг күштериниң шериг самолёду генерал Нам Ирни өлүрер сорулга-биле кылган. Шериг самолет Кэсоннуң хамаарышпас зоназының кырынга көстүп келгеш, корей болгаш кыдат төлээлериниң турар черин бомбалап, адып турган август 22-де болган чоруктун соонда ол чорук болган.

Бистиң харылзаа офицерлеривис болган чорук дугайын халдаашкын соонда доп-дораан-на өске талага дыңнаткан болгаш катыжып алгаштың ол черге истелге кылырын негээн.

Истелге дугайында илеткелдиң долу бижимелин мооң адаанда көргүзерге болза:

«Сентябрь 1-де 0 шак 30 минутада Катышкан Нацияларның чепсектиг күштериниң шериг самоледу боолаашкын кылыр дээш дүрүм чугу-биле хамаарышпас зона кырынга көстүп келген, ооң түннелинде мээн турар черимден барык 600 метр черге ийи бомбаны октаан болган. Бомбалаашкын соонда самолет 5 шак 15 минутага чедир дээскинип разведка кылып, хамаарышпас зона кырынга ушпушаан турган, ниитизи-биле сес халдаашкын болган: 1 шак 35 минутада, 1 шак 50 м., 2 шак 00м., 2 шак 05м., 2 шак 10 м., 2 шак 55 м., 3 шак 00 м;, 3 шак 10 м., 5 шак 15 м.

1.5 шак 45 минутада бистиң талавыска болган чорук дугайын радиотелефон-биле өске таланың төлээлекчилеринге дыңнаткан болгаш кады истелге кылыры-биле харылзаа офицерлерин доп-дораан чорударын олардан дилээн. Олар эң баштай харыны бистиң талага 6 шак 30 минутада бээр деп медеглээн. Ындыг-даа болза, 6 шак 30 минутада полковник Киннини тып чадавадывыс, харыы берип шыдавас бис деп олар дыңнаткан. Ооң соонда бистиң талавыс бодунуң негелдезин үш катап дакпырлаарга, өске тала 8 шак 10 минутада бистиң харылзаа офицерлеривис-биле Паньмынчжонага 9 шакка чедир ужуражырын болгаш истелге кылырын дугуржуп алган. Бистиң харылзаа офицерлеривис полковник Чан Чун Сан болгаш полковник Си Су Мун таланың харылзаа офицерлери — полковник Кинни болгаш полковник Мэррей биле ужурашкан соонда, оларның баштайгы беседа кылган, олар ол чоруктун болганы Пинкодан районунче шуптузу чорупкан болгаш 10 шак 40 минутда истелге кылып эгелээн.

2. Ийи таланың харылзаа офицерлери эң баштай бомбалардан оңгарланган ийи черни болгаш агаар бомбалаашкынының дескиндир истерин көрген. Ийи оңгарларның бирээзинин-не дооразы барык 5 метр болгаш ханызы 2 метр болган. Бомбаларның бузундулары барык-ла 2 сантиметр болган. 10 метрден черде тараан тарааларның улуг кезээ бомбалардан чок болган, ынчаарга ыяштарда болгаш даг иинде даштарда бомбаларның бузундуларының изи бар. Бомбалардан оңгарланы берген бир дугаар оңгарны көрүп эгелээрде полковник Кинни черге хөөп каан частыр үүлдерниң частыышкыны самолеттардан октаан бомбаларның чазылганы-биле дөмей болур үүве болгай деп харыысалга чок медеглел кылган. Бистиң харылзаа офицерлеривис бомбалардан оңгарланган черниң хевири болгаш бомбаларның черде тарай берген бузундулары болза, самолеттан октаан бомбаларның бузундулары деп үүвени херечилеп турарын айыткаштың, черге хөөп каан частыр үүлдерниң чазылганының түннелинде ол бузундулар канчап ыяштарның уннарынче кадалы бээр чоор деп полковник Кинниден айтырганнар. Полковник Кинни дорт харыы бээринден ойталаан. Бистиң харылзаа офицерлеривис ол айтырыгны каш удаа дакпырлаан соонда, бузундулар болза, артиллерия огунуң бузундулары болуп чадавас деп Кинни медеглээн.

Август 22-де Катышкан Нацияларның шериг самоледу бистиң төлээлеривистиң чаа турар черин бомбалаан болгаш полковник Кинни базала айтып чугаалап турган. Ооң медеглээни: «Силерниң төлээлериннериниң чаа турар черин бис билбес, үүгле силерниң ажылдакчыларынарга билдингир үүве төлээде, бомбалаашкынга таварышкан чер силериниң төлээлериннериниң турар чери болган деп медеглеп турар тур силер, бир эвес бомбаны самолеттан октапкан болза, ол самолет силернии болуп чадавас».

Мооң соонда удаваанда Кинни бомбалардан оңгарларны берген ийи оңгар силериниң төлээлериннериниң баштыңының турар чери-биле дорт чаңгыс шугумда эвес деп демдеглээн болгаш ынчангаштың бомбалаашкынга таварышкан чер болза, силериниң төлээлериннериниң турар чери эвес болган деп шынзыдарын оралдажып турган. Бистиң харылзаа офицерлеривис удурланышкак тала хамаарышпас зонада чаңгыс-даа черни бомбалавас ужурлуг, разведка кылыры-биле Катышкан Нацияларның чепсектиг күштериниң самолеттарының хамаарышпас зонаже үргүлчү кирип турары бистиң төлээлеривистиң баштыны кандыг өрээлдер ээлеп турарын билип алыры оларга ыяавыла херектиг эвес-даа болза, ооң турар чери кайдал деп үүвени олар билип турган дээрзин санап болур барымдаа бисте бар. Ол-ла үеде Катышкан Нацияларның шериг самоледу хамаарышпас зона кырыыле ужуп эрте берген болгаш бистиң харылзаа офицерлеривис удурланышкак тала ол дугайында үүү дээрин айтырганнар. Удурланышкак таланың төлээлекчилери ол барымдааны чажырып шыдаваан, ындыг-даа болза, дорт харыдан ойталааннар. Бомбаларның оңгарлары чыткан черни катташ чоруурунуң мурнунда өске таланың төлээлекчилери бистиң харылзаа офицерлеривистиң чөпшээрели-биле бомбаларның каш бузундуларын алгаш барганнар.

3. Бомбаларның оңгарларын көрген соонда Кинни ийи таланың харылзаа офицерлерин ол черде чурттап турар чурттакчыларны доп-дораан айтырып эгелээринге кирерин дилээн. Айтыртырган ол чурттакчылар шуптузу агаар бомбалаашкын дыңнаан бис деп медеглээннер. Бомба октапкан самолет Катышкан Нацияларның шериг самоледу болган дээрзин оларның харыылары бүрүнү-биле шынзыдып турар. Эң баштайында полковник Кинни ооргазында уруг чүктеп алган Рю Ун Сун деп ашакты айтырган. Рю Ун Сунниң чугаалааны: Дүн ортузунда ийи частыышкындан ол отуп келген болгаш чоогун да самолет дескинип турганын дыңнаан. Кэсонга тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннар эгелээн соонда Кэсон кырынга самолеттар үргүлчү ужуп эртип турарын ол база медеглээн.

Ийи дугаар херечи Чо Тай Пок ол база-ла ийи частыышкынны болгаш ооң саналы-биле алырга америк самолеттуң ыыдын дыңнаан. Чо Тай Поктуң бажыңының бир талазында сөңгаларының шилин бомбалар бузундулары үрей шаап каан болган.

Полковник Мэррей үш дугаар херечи Ли Кун Чунну айтырган, ооң чугаалааны болза, бомбалаашкын соонда хоорай кырынга дескинип туруп туруп, ооң соонда мурнуу үүкче углааш чоруй барган самолеттуң ыыдын болгаш частыышкыннарны дыңнаан болган. Линиң оон ыңай чугаалааны, америк самолеттар хамаарышпас зона кырынга үргүлчү ужудуп турар дээн. Дөрт дугаар херечи Ли Хак Ки ужудуп турган самолеттуң ыыдын база частыышкыннарны дыңнаанын медеглээн. Херечилерни айтырган соонда полковник Кинни бир шакта часпар кылырын дилээн. Ийи таланың харылзаа беседаны хүндүскүнүн 1 шак 30 минутада эгелээн.

4. Дуыш соонда беседалар үезинде полковник Кинни ол оңгарлар болза, улуг бомбаларның частыышкынының түннели болгаш бузундулар ол бомбаларның кезектери болур деп миннир ужурлуг турган хирезинде, ындыг-ла кончуг шын эвес бүзүрелгелерге үндезилээш, ол район чоогунга частыышкыннар үезинде кандыг бир самолет чоруп турган болур деп медеглээн. Катышкан Нацияларның чепсектиг күштериниң ажыглап турар аргазынга кирбишаан, ол үеде ол районга бомбалаашкын болуп турда танытынмаан самолет көстүп келген дугайында радио станциязының дыңнадыы деп адаар дыңнадыг бар деп оон ыңай Кинни медеглээн. Силериниң төлээлериннериниң турар черин үүгле билир кижилер бомбалаашкын ,кылды ыйнаан деп эртен кылган бодунуң медеглелин полковник Кинни дакпырлап чугаалаан. Катышкан Нацияларның чепсектиг күштериниң чаңгыс-даа кижини бомбалаашкынга хамаарышпас деп полковник Кинни медеглээн. Өске таланың бо бужар бак удурланышкак медеглелин бистиң харылзаа офицерлеривис ол дораан-на ону буруу шаап, сентябрь 1-де чер чырыырының мурнунда Кэсоннуң хамаарышпас зоназының кырынга Катышкан Нацияларның чепсектиг күштериниң шериг самоледу үр үеде дескинип турган чорук болза танытынмаан дээр самолет болза, шынында Катышкан Нацияларның чепсектиг күштериниң самоледу болур, Катышкан Нацияларның чепсектиг күштериниң шериг самолеттарының, Кэсоннуң хамаарышпас зоназының кырынга разведка кылып ужудуп турган чорук болза, Катышкан Нацияларның чепсектиг күштеринге бистиң төлээлеривистиң турар чери кайда деп үүве оларга эки билдингир болгаш олар бистиң төлээлеривисти өлүрер дээш белеткеп турганын медеглээн.

Сентябрь 1-де 0 шак 30 минутада бистиң төлээлеривистиң турар черин бомбалаан самолет болза, Катышкан Нацияларның чепсектиг күштериниң шериг самоледу болган деп үүвени катышкан истелге чоруп турда барымдалаар болгаш херечилелдериниң чугаалары шынзыткан деп үүвени бистиң харылзаа офицерлеривис айыткан. Төнчүзүнде бистиң харылзаа офицерлеривис өске талага хамаарышпас зона дугайында дугуржулганы база катап үрээн чорукка аас-биле удурланыышкын кылып, бистиң талавыс чугула хамык негелделерин салыр эргелиг деп айыткан. Бистиң талавыс хамык бүзүрелдерни эң баштай турганы хевээр артырар болгаш өске-даа тала истелге кылыры-биле кандыг-даа үеде чеңдип кээп болур деп олар база-ла медеглээн.

(СЭТА).

Вьетнамда дайын чорудулгазы

ШАНХАЙ. август 29. Улустуң армиязының девискээр кезектери болгаш партизаннар июль айда дайзының таңныыл черлерин атакалап болгаш турган черлерин арыглаар талазы-биле дайзының чорудуп турганы операцияларны үзе тыртпышаан, Мурнуу Вьетнамның Вак-лье, Ми-ту-онг, Жиань-динь деп провинцияларынга идепкейлиг демисежип турганнар.

Бак-льеге ол черниң улустуң дайынчылары провинция төвүнге дайзының туруштарын боолап, оон одуругларынга үй-балай сандараашкынны болдурган. Иань-тинь провинциязынга ол черниң девискээр шериглери Тан-диньде дайзының таңныыл черин болгаш Транг-банг биле Банг-бинь аразында турар ийи таңныыл черлерин узуткап кааннар. Ми-то провинциязынга дайынчы ополченнер дайзының блокгаузун узуткап дайзының быжыглатынган туружун чылча шапканнар.

Бо чорудулгалардан аңгыда Улустуң армиязының девискээр кезектери Бак-лье, Ми-то болгаш Жиань-динь провинцияларынга дайзының чер арыглаар операцияларын болгаш оон дээрбечи ужудуушкуннарын үзе шаап турганнар. Ми-то провинцияның ополченнери чаңгыс хүн иштинде дайзының ийи взводтарын сегирип ап атакалааннар. Каржы дошкун тулчуушкуннарның сөөлүнде ополченнер оларны ойтүр октапкан болгаш тулчуушкун өйүнде дайзынга улуг когаралдарны таварыштырган.

Июльде тулчуушкуннарның эң улуу болза, Бак-лье провинцияның Конг-винь, Ми-туонг болгаш Жиарай районнарын атакалап турган дайзының 600 солдаттарын ойтур. октааны-биле төнген.

(СЭТА).

Англи эртемдээннер эртемни тайбыңның херээнге чагыртырын негеп турар

ПРАГА. Телепресс агентилелиниң дамчыдып турары-биле алырга, «Таймс» солун «эртем тайбың херээ дээш демиселде» деп чоокта чаа тургустунган комитетти деткиирин кыйгырып турар 18 көскү англи эртемденнериниң чагаазын парлаан.

Чагаада чугаалап турары болза «Ам бисте империалистиг үшкү дайынның айыылы диргелип турар болгаш бистер эртемденнер база хамаатылар ону чайладыры дээш бүгү үүлдерни кылып болур талазы-биле бүрүн шиитпирлиг бис».

Амгы үеде дайынның боо-чепсээ эртем-бие тургустунар болгаш ооң улгадып турар үргедээр күжүнүн дугайында «моральдиг харыысалганы миннириннче эртемденнерни ук чагаа албадап турар» деп үүвени демдеглээш: «чугаалажыышкыннарның түннелинде үр эптежилгени чеңдип алырынче улустарны болгаш чазактарны кыйгырары бистиң хүлээлгевис. Ук эптежилгени узуткап чок кылырының чепсээн ажыглаарын болдурбас. Бо үедеги дайынның уржуу болур бүгү-ле үргедээшкиннер болгаш ядараашкыннарның дугайын база чаяакчы сорулгалыг эртемнин эккеп болгудег чаагай үүлдериниң дугайын хөй-ниитиге медеглээри бистин хүлээлгевис»... деп бижип турарлар:

Чагааның төнчүзүнде чаа организацияны деткиир дугайында бүгү эртемденнерге кыйгырыг бар.

(СЭТА).

Америк шпионнарны Болгарияда шииткени

СОФИЯ. Болгарияның улус республуказынга удур үргедекчи чоруктарны организастаар болгаш экономнуг шпионаж чорудар сорулга-биле америк разведканың эвилелдеп алганы бөлүк шпионнарның херээниң талазы-биле Софияның округ суду шииткел үндүрген.

Улустуң эрге-чагыргазынга удур угланган (шпионаж, өскерликчи чорук, чажыды-биле кызыгаар эртер, фашисырак литература нептередир болгаш өске-даа херектер) дугайында шиитирип турарларның кем-буруулуг ажыл-чорудулгазын шынзыдып турар хөй санныг барымдааларны үндезилээш суд шиитирип турар Петр Златевти, Рангель Николованы болгаш Никола Рыждевти бүгү хөренгизин хавырып албышаан, өлүрүп шаажылаарын доктааткан Крыст Георгиеваны — 20 чылда кара-бажыңга болгаш 23 чылда эргезин казып, 280 мың лев (акша) түннүг хөренгизин хавырар, өскелерин — кижи бүрүзүн 10—10 чылда кара-бажыңга болгаш 12 чылда эргезин казып шииткен.

(СЭТА).

Япония-биле тайбың керээ дугайында Сан-Франциско конференциязы

САН-ФРАНЦИСКО. Сентябрь 4-те кежээ (Москва шагы-биле сентябрь 5-те эртен) опера театрының бажынынга Япония-биле тайбың керээ дугайында конференция ажытынган.

АҚШ-тың чазааның чалааны ёзугаар конференцияга келген төлээлериниң хөй кезээ болза, япон миллитаризмни чылча шаварынга үүү-даа кылбаан чурттарның төлээлекчилери болуп турар, эң ылаңгыя төлээлериниң хөй кезээ латин-америк күрүнелериниң төлээлекчилери болуп турарын айтырга четчир. 500 миллион улузу Япония-биле хөй чылда болгаш аар-берге дайынны чорудуп, бо демиселге канчаар-даа аажок улуг чидириглерге таварышкан Кыдат улус республиканың чазаан ол конференцияга киржиринден чайлаткан.

Индия болгаш Бирма конференцияның ажылынга киржиринден дадагалзаан. Конференцияга азия чурттары киришкен деп үүвени көргүзерин оралдашпышаан, АҚШ конференцияга чалча үш чурттарның — Лаоса, Камбоджи болгаш Баодайчы Вьетнамның төлээлерин конференцияга чалаан.

Каирге, Потсдамга болгаш Ялтага боттарынга алган бүгү делегей хүлээлгелерин үреп, АҚШ-тың чазааның Англияның чазаа-биле катыжып алгаштың белеткээн Япония-биле тайбың керээ төлевилелин конференцияга киирген. Бо төлевилел америк монополистер Японияны моон соңгаар дарлаарынче, япон милитаризмни катап тургузарыга шуут угланган.

Япония-биле америк тайбың керээ төлевилелиниң херек кырында агрессчи сорулгазын АҚШ-тың буржуаз парлалгазы безин миннир ужурлуг болуп турар.

Сентябрь 3-те Сан-Франциского «Нью-Йорк таймс» солуннуң корреспондентизиниң дыңнадыында чугаалап турары болза, АҚШ-тың төлээлери конференция ажытынарының ырак мурнунда корреспондентилериниң сөзү-биле алырга америк керээ төлевилелин «өскертир бе, азы чугаалажыр бе» деп үүвени чугаалажып алыр сорулга-биле барыын талакы чурттарның төлээлера-биле чажыт төвүлел хуралдар эгелээн деп турар.

Ынчангаштын ол дугайын конференция ажытынарының мурнунда төлээлериниң ортузунга нептеретинген Катышкан Штаттарның Англия-биле кады белеткеп кылганы «конференцияның чорудулгалар чурумнарының төлевилели» деп адаары херечилеп турар. Ол чурумнар болза, Япония-биле чаңгыс талалыг америк керээ төлевилелинге кандыг-даа өскерилгелер киирерин болдурбас сорулгалыг болуп турар, өске-биле чугаалаарга Катышкан Штаттарның болгаш Англияның төгеп турар керээ төлевилелин конференция аная-ла бадылап алзын дээринче угланган болуп турар.

Ол чурумнар ёзугаар алырга төлээ бүрүзүнге бир шактан хөй эвес үүве чугаалаарын чөпшээреп турар, оон соонда олар шупту төлээлер үүве чугаалап дооскуже чедир катап үүве чугаалаар ээлчээн манаар ужурлуг. Бо чорук болза, төлээ бүрүзү америк керээ төлевилелиниң талазы-биле үүгле чаңгыс катап үүве чугаалаарын берип турар, үүгле дээрге АҚШ конференцияның ажылын 4 хонукта доозарын, харыы сөстер чугаалаарынга үүгле 5 минут бээрин планнап турар.

Конференцияны түр дарга АҚШ-тың күрүне секретари Ачесон ажыткан.

Сан-Францискону хоорай даргазы Робинсоннуң болгаш Калифорния штаттың губернатору Уоррэннин байырлыг чугааларының соонда президент Трумэн үүве чугаалаан.

АҚШ-тың президентизиниң чугаазы колдуунда Японияда америк эжелел эрге-чагыргаларның чорудулгазын болгаш Трумэнниң сөзү-биле алырга «тайбың сорулгалыг» америк тайбын керээ төлевилелин мактаан болуп турар.

Японияны чепсеглээринин чугулазын Трумэн камгалап турган. АҚШ-тың президентизи АҚШ бодунуң шериглерин Японияга тургузар эргени ап турар бүгү делегейниң тайбыңының деткиирининг керээнге салыышкын» болур шериглерни тургузарын көрүп турар Япония-биле АҚШ-тың аразында келир үениң ийи талалыг дугуржулгазын киирерин оралдажып турар.

Трумэнниң чугаазының соонда конференция хагдынган. Сентябрь 5-те пленнарлыг хуралдар болур.

(СЭТА).

БУТ-БӨМБҮҮНҮҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОБЛАСТЫҢ БИРГИ ЧЕРИ ДЭЭШ

БУТ-БӨМБҮҮ

Сентябрь 7-де, кежээ 5 шакта Совет Тываның беш чыл ою аттыг стадионга бут-бөмбүүнүң «Динамо» болгаш Шагаан-Арыгның «Искра» деп спорт ниитилелиниң командаларының аразында областың бирги чери дээш ээлчеглиг маргылдаазы болган.

«Динамо» командазының солагай талакы халдакчы ойнакчызы эш Хабибулин оюннуң бир дугаар чартыы эгелээш он беш минута үргүлчүлеп турда, эптиг үе таваржып келирге, «Искраның» камгалакчыларын мегелепкеш, бөмбүктү «Искранын» хаалгазынче киир тепкен. Ынчангаш «Динамо» командазының ойнакчылары «Искра» командазын атакалаары үргүлчүлеп турган.

«Динамо» командазының ойнакчызы эш Курочкин оң талакы крайда турар эжиниң үндүрүп бергенин чөп ажыглап, ук бөмбүктү бажы-биле «Искранын» хаалгазынче онза чараш киирген. Саны 5: 0 болуп, «Динамонуң» тиилелгезинге чедирген болгаш ооң соонда «Динамо» командазының ойнакчылары саны 7.0 чедирген турда, искрачылар динамачыларның хаалгазының вратариниң эрте маннай бергенин ажыглап алгаш, динамочуларның хаалгазынче бирээни киирген. Оюннуң бир дугаар чартыы доозулгуже чедир «Динамо» командазының ойнакчылары искрачыларның хаалгазынче 10 бөмбүктү киир тепкен болгаш сан 10: 1 болуп, 10 минута дыштаныры-биле часпырлааннар.

Он минута дыштанган соонда, «Динамо» командазы оюннуң темпизин баштайгызындан-даа артык капшагайжыдып, бөмбүктү бот-боттарының аразынга шын дамчыдып берип, искрачыларның камгалакчыларын оптуг арга-биле мегелеп тургаш, оюннуң ийи дугаар чартыында 8 санны киирген болгаш оюннуң саны 18: 1 болуп, «Динамо 1» командазының кайгамчык хөй санныг тиилелгезибиле маргылдаа доозулган.

О. САИНГО.

Харыысалгалыг редакторнуң хүлээлгезин күүседип турар ХӨВЕҢМЕЙ.

Колхозтар баштаар черлери болгаш хамаатылар!

Ыяавыла чорудар төлевирлиг страхование талазы-биле төлевирни (хүлээп алыышкынны) мооң адаанда чурум ёзугаар чорудар:

1. Колхозтар страхование төлевирин күрстрахтың санынче Күрбанкыдан рубльдиң боду-биле эвес шилчилге кылыры:
Төлевирниң 40 хуузун—сентябрь 15-ке чедир
Төлевирниң 30 хуузун—ноябрь 1-ге чедир
Төлевирниң 30 хуузун—декабрь 1-ге чедир.

2. Хамаатылар страхование төлевирин рубльдиң боду-биле, хоорайларга, суурларга—күрстрахтың инспекторларынга азы агентилеринге, көдээ черлерге—районнарның сан килдистериниң үндүрүг агентилеринге төлээри:
Төлевирниң 50 хуузун—сентябрь 15-ке чедир
Төлевирниң 50 хуузун—ноябрь 1-ге чедир.

Төлеп турар кижилер ол төлевирни күрстрахтың санынче өске черден шилчидерин чөпшээрээр.

Чогуур өйүнде төлевээн страхование төлевири сөөлүнде немелдериг апаар. Немелдериг апарган төлевир бүрүзүнүң хуусаазы эрткен сөөлүнде хүн-бүрүде немежири болза:
а) колхозтардан—0,05 хуу,
б) хуу хамаатылардан—0,1 хуу.

Колхозтар баштаар черлери болгаш хамаатылар!

Ыяавыла чорудар төлевирлиг страхованиениң төлевирин чогуур өйүнде төленер, немелделиг апаарын болдурбанар!

Күрстрахование эргелели.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың, 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң орлакчызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш уран-чүүл килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарының, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетүр болгаш транспорт, чаваа килдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтериянның—3—65.

Б01498 Облкүүскомнуң типографиязы